

**EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
OBCHODNÁ FAKULTA**

Evidenčné číslo: 102003/I/2024/36124048425434628

**Vzťah regulácie cien tovarov a fungovania vnútorného
trhu Európskej únie**

Diplomová práca

2024

Bc. Samuel Hájovský

**EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
OBCHODNÁ FAKULTA**

**Vzt'ah regulácie cien tovarov a fungovania
vnútorného trhu Európskej únie**

Diplomová práca

Študijný program: manažment medzinárodného obchodu

Študijný odbor: ekonómia a manažment

Školiace pracovisko: 102003 Katedra medzinárodného obchodu

Vedúci záverečnej práce: prof. Ing. Zuzana Kittová, PhD., M.B.L.-HSG

Čestné vyhlásenie

Čestne vyhlasujem, že záverečnú prácu som vypracoval samostatne a že som uviedol všetku použitú literatúru.

Dátum:

.....

(podpis študenta)

Pod'akovanie

Týmto by som sa chcel poďakovať vedúcej mojej záverečnej práce prof. Ing. Zuzane Kittovej, PhD., M.B.L.-HSG za dôležité rady, pripomienky a usmerňovanie pri písaní mojej záverečnej práce.

ABSTRAKT

HÁJOVSKÝ, Samuel: *Vzťah regulácie cien tovarov a fungovania vnútorného trhu Európskej Únie*. – Ekonomická univerzita v Bratislave. Obchodná fakulta; katedra medzinárodného obchodu. – Vedúca záverečnej práce: prof. Ing. Zuzana Kittová, PhD., M.B.L.-HSG. – Bratislava: OF EU, 2024, 72 strán

Záverečná práca je vypracovaná na tému Vzťah regulácie cien tovarov a fungovania vnútorného trhu Európskej únie. Cieľom záverečnej práce je na základe priblíženia problematiky regulácie cien tovarov na vnútornom trhu EÚ z pohľadu pravidiel pre voľný pohyb tovarov, služieb a osôb medzi členskými štátmi EÚ a aplikácie týchto pravidiel v prípadoch opatrení upravujúcich spôsob predaja tovarov, ale aj prípadov, keď opatrenia spôsobujú obmedzenia pre voľný pohyb, posúdiť súlad regulácie cien pohonných hmôt v Maďarsku s pravidlami vnútorného trhu EÚ pre voľný pohyb. Práca je rozdelená do troch kapitol. Obsahuje 7 grafov, 2 tabuľky a 1 obrázok. Prvá kapitola je venovaná historickému vývoju vnútorného trhu, charakteristike základných slobôd vnútorného trhu, regulácii cien tovarov a služieb v EÚ, priblíženiu problematiky regulácie cien pohonných hmôt v Maďarsku a pohľadu autorov na dané problematiky. V ďalšej kapitole je stanovený hlavný cieľ a k nemu aj čiastkové ciele a konkretizuje sa metodika skúmania problematiky. Tretia kapitola sa zaoberá vybranými príkladmi regulácie cien v podmienkach jednotlivých členských štátov EÚ, aplikáciou pravidiel vnútorného trhu na príklade regulácie cien pohonných hmôt v Maďarsku a návrhom možných opatrení regulácie cien. Výsledkom riešenia danej problematiky je priblíženie problematiky regulácie cien tovarov na vnútornom trhu EÚ z pohľadu pravidiel pre voľný pohyb tovarov, služieb a osôb a aplikácia týchto pravidiel na prípad regulácie cien pohonných hmôt v Maďarsku.

Kľúčové slová:

Vnútorný trh, Európska únia, regulácia cien, Maďarsko, voľný pohyb tovarov, voľný pohyb služieb, voľný pohyb osôb

ABSTRACT

HÁJOVSKÝ, Samuel: *The relationship between the regulation of the prices of goods and the functioning of the internal market of the European Union.* – Economic University of Bratislava. Faculty of Commerce; Department of international commerce. – Thesis supervisor: prof. Ing. Zuzana Kittová, PhD., M.B.L.-HSG. – Bratislava: OF EU, 2024, 72 pages

The final thesis is prepared on the topic of the relationship between the regulation of the prices of goods and the functioning of the internal market of the European Union. The aim of the final thesis is based on an approximation of the issue of price regulation of goods in the EU internal market from the point of view of the rules for the free movement of goods, services and persons between the EU member states and the application of these rules in cases of measures regulating the way goods are sold, but also in cases where the measures cause restrictions for free movement, to assess the compliance of fuel price regulation in Hungary with the rules of the EU internal market for free movement. The work is divided into three chapters. Contains 7 graphs, 2 tables and 1 figure. The first chapter is dedicated to the current situation in the field of price regulation and the internal market, the historical development of the internal market, the characteristics of the basic freedoms of the internal market, the regulation of prices of goods and services in the EU, an overview of the issue of fuel price regulation in Hungary and the authors' view of the issues. In the next chapter, the main goal and its sub-goals are created, and the methodology of investigating the issue is specified. The final chapter deals with selected examples of price regulation in the conditions of individual EU member states, the application of internal market rules on the example of fuel price regulation in Hungary and the proposal of possible price regulation measures. The result of the solution of the given issue is an approximation of the issue of price regulation of goods in the EU internal market from the point of view of the rules for the free movement of goods, services and persons and the application of these rules to the case of fuel price regulation in Hungary.

Key words:

Internal market, European Union, price regulation, Hungary, free movement of goods, free movement of services, free movement of persons

Obsah

Úvod.....	9
1 Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí	10
1.1 Historický vývoj vnútorného trhu Európskej únie.....	11
1.2 Voľný pohyb tovaru	16
1.2.1 Množstevné obmedzenia obchodu a opatrenia s rovnakým účinkom	18
1.2.2 Obmedzenia obchodu pri poskytovaní štátnej pomoci	22
1.3 Voľný pohyb osôb.....	23
1.2.3 Občianstvo EÚ.....	24
1.2.4 Osobná a vecná pôsobnosť voľného pohybu osôb	24
1.4 Voľný pohyb pracovníkov	25
1.5 Voľný pohyb služieb a sloboda usadiť sa	26
1.6 Regulácia cien tovarov a služieb v Európskej únii	28
1.7 Regulácia cien pohonných hmôt v Maďarsku	33
2 Ciele práce, metodika práce a metódy skúmania	39
3 Výsledky práce a diskusia	41
3.1 Vybrané príklady regulácie cien v podmienkach jednotlivých členských štátov EÚ ..	41
3.1.1 Regulácia cien liekov v členských krajinách EÚ	41
3.1.2 Regulácia cien liekov v SR	47
3.1.3 Deutsche Parkinson Vereinigung eV.....	51
3.1.4 The Scotch Whisky Association	53
3.2 Aplikácia pravidiel vnútorného trhu na príklade regulácie cien pohonných hmôt v Maďarsku.....	56
3.3 Návrh možných opatrení na riešenie regulácie cien	61
Záver.....	63
Zoznam použitej literatúry	67

Zoznam tabuliek a grafov

Grafy

Graf 1 Cenové maximum	32
Graf 2 Cenové minimum	33
Graf 3 Ceny benzínu Euro super 95 v krajinách EÚ v apríli 2022.....	35
Graf 4 Množstvo voľne dostupného paliva v rokoch 2015 – 2023 v Maďarsku (v miliardách litrov)	37
Graf 5 Ceny jednotlivých pohonných hmôt v Maďarsku za rok 2023 (HUF/l, HUF/kg) .	38
Graf 6 Porovnanie cien liekov v EÚ za rok 2022.....	48
Graf 7 Dostupnosť nových liekov schválených Európskou liekovou agentúrou v rokoch 2015-2017.....	50

Obrázky

Obrázok 1 Priebeh situácie po zastropovaní cien pohonných hmôt v Maďarsku od 15.11.2021	37
---	----

Tabuľky

Tabuľka 1 Porovnanie výdavkov na zdravotníctvo a lieky v krajinách EÚ na začiatku a na konci 90. rokov 20. storočia	43
Tabuľka 2 Prehľad prístupov k regulácii cien liekov vo vybraných krajinách Európskej únie (EÚ)	45

Úvod

V období globalizácie a integrácie trhov sa otázka regulácie cien tovarov stáva jednou z kľúčových tém, ktoré ovplyvňujú fungovanie a konkurencieschopnosť ekonomík. Európska únia ako jedna z najvýznamnejších hospodárskych entít na svete nevyhnutne čelí výzvam spojeným s harmonizáciou a reguláciou cien tovarov s cieľom zabezpečiť spravodlivé a efektívne fungovanie vnútorného trhu. Aby bolo fungovanie vnútorného trhu skutočne efektívne, je potrebné, aby boli dodržiavané štyri základné slobody vnútorného trhu, ktorými sú voľný pohyb tovarov, služieb, osôb a kapitálu.

V tejto práci sa budeme zaoberať vzťahom regulácie cien a fungovania vnútorného trhu EÚ. Cieľom tejto práce je na základe priblíženia problematiky regulácie cien tovarov na vnútornom trhu EÚ z pohľadu pravidiel pre voľný pohyb tovarov, služieb a osôb medzi členskými štátmi EÚ a aplikácie týchto pravidiel v prípadoch opatrení upravujúcich spôsob predaja tovarov, ale aj prípadov, keď opatrenia spôsobujú obmedzenia pre voľný pohyb, posúdiť súlad regulácie cien pohonných hmôt v Maďarsku s pravidlami vnútorného trhu EÚ pre voľný pohyb. Práca pozostáva z troch hlavných kapitol. V prvej kapitole zameriame pozornosť na vnútorný trh EÚ, vysvetlíme tento pojem a to, ako sa vnútorný trh vyvíjal. Následne sa podrobnejšie budeme venovať voľnému pohybu tovarov, osôb a služieb. Vysvetlíme ekonomické súvislosti regulácie cien tovarov a služieb a bližšie sa budeme venovať regulácii cien pohonných hmôt v Maďarsku, ktorá spôsobila v krajine problémy so zásobovaním aj problém tzv. palivovej turistiky. Druhá kapitola je venovaná stanoveniu hlavného cieľa a čiastkových cieľov, rovnako približuje metodiku práce a metódy skúmania. V tretej kapitole budeme ako príklad fungovania cenovej regulácie na vnútornom trhu EÚ skúmať reguláciu cien liekov, pričom porovnáme jednotlivé prístupy členských krajín EÚ k regulácii cien v tejto oblasti a takisto aj aktuálnu reguláciu cien liekov v SR. Ďalej preskúmame judikatúru Súdneho dvora EÚ súvisiacu s reguláciou cien a voľným pohybom na vnútornom trhu EÚ. V ďalšej podkapitole budeme aplikovať pravidlá vnútorného trhu EÚ na prípad regulácie cien pohonných hmôt v Maďarsku. Určíme, ktoré slobody vnútorného trhu boli podľa nášho názoru touto reguláciou cien porušené a prečo. Následne sa zameriame na návrh takých opatrení týkajúcich sa regulácie cien, ktoré neporušujú zásady vnútorného trhu EÚ a nie sú diskriminačné.

1 Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí

Integrácia členských štátov Európskej únie v rámci vnútorného trhu predstavuje nové formy spolupráce, rast životnej úrovne, výkonnosti národných hospodárstiev jednotlivých krajín a taktiež sociálnej a ekonomickej súdržnosti. Predstavuje spoluprácu členských štátov prostredníctvom zmien pôvodných alebo zaužívaných štruktúr s cieľom dosiahnuť jednotu a jednotnú štruktúru orgánov. Vznik jednotného európskeho trhu je považovaný za jeden z najväčších úspechov Európskej únie (Svoboda, 2023). Pojem vnútorný trh sa dá interpretovať rôznymi spôsobmi, ale v podstate sa jedná o trh bez prekážok a obmedzení. Umožňuje občanom členských štátov Európskej únie voľne sa pohybovať, pracovať, študovať v rámci krajín Európskej únie. Vnútorný trh umožňuje voľný pohyb tovaru, služieb, osôb či kapitálu. Občania Európskej únie môžu slobodne podnikat' a obchodovať vďaka odstráneniu technických, byrokratických a právnych prekážok. Okrem základného princípu voľného pohybu tovaru, služieb, osôb či kapitálu je vnútorný trh taktiež doplnený princípmi a pravidlami, ktoré zaručujú, že súťaž v rámci vnútorného trhu nie je narúšaná a že sú predpisy členských štátov zjednotené tak, aby bolo zabezpečené fungovanie vnútorného trhu. Spotrebiteľom ponúka širší výber vysokokvalitných služieb a produktov, ktorým môžu dôverovať, že sú bezpečné a rešpektujú životné prostredie. Takisto podporuje rast a hospodársku súťaž a vytvára nové príležitosti pre podniky Európskej únie, čím im umožňuje prístup na trh so 447 miliónmi spotrebiteľov (Council of the European Union, 2023).

Kittová Z. (2016) uvádza, že „*jadrom vnútorných politik a činností Európskej únie je fungovanie vnútorného trhu.*“ Vnútorný trh definuje ako priestor, kde sú zabezpečené štyri základné slobody: voľný pohyb tovarov, služieb, osôb a kapitálu, pričom obmedzenie týchto štyroch slobôd je dovolené len vo výnimočných prípadoch, ktoré sú upravené v Zmluve o fungovaní Európskej únie. Tieto obmedzenia však nesmú diskriminovať alebo skryto obmedzovať obchod medzi členskými štátmi Európskej únie. Medzi takéto prípady patrí napríklad ochrana verejného poriadku, verejnej morálky, verejného zdravia, ochrana národného kultúrneho bohatstva a iné.

Jednotný trh je riadený Európskou komisiou, a tá je zodpovedná za monitorovanie uplatňovania právnych predpisov Európskej únie a konanie v prípade nesúladu s týmito predpismi. Európska komisia taktiež zhromažďuje údaje potrebné na hodnotenie implementácie politiky a hodnotenie oblastí, v ktorých je potrebný ďalší rozvoj. Podávajú sa správy na základe analýz Európskej komisie a pomocou týchto správ sa sledujú výsledky

uplatňovania nariadení v rôznych sektoroch a sú základom pre budúce smerovanie (Kenton, 2023).

1.1 Historický vývoj vnútorného trhu Európskej únie

V polovici minulého storočia sa v Európe začínalo formovať spoločenstvo, ktoré dostalo názov Európske spoločenstvo pre uhlie a oceľ. Krajiny v tomto spoločenstve si boli vedomé toho, že ak sa spoja viaceré krajiny do určitej integrácie, môžu dosiahnuť rýchlejší rast alebo progres. Krajiny sa po druhej svetovej vojne snažili o tzv. regionalizáciu, čo znamená, že sa snažili zoskupiť do určitých zón alebo regiónov aby dokázali lepšie rozvíjať vzájomné obchodné vzťahy (Lipková Ľ. a kol., 2011).

Ako ďalej uvádza Lipková a kol. (2011) Bela Balassa, britský ekonóm pôvodom z Maďarska vytvoril dodnes všeobecne uznávanú typológiu, ktorá rozlišuje štyri stupne ekonomickej integrácie. Poradie je vzostupné:

- a) pásmo voľného obchodu,
- b) colná únia,
- c) spoločný trh,
- d) hospodárska menová únia.

Podľa Balassu každý stupeň integračného procesu prechádza vývojovými fázami od nižších stupňov k vyšším stupňom, avšak integračný proces nemusí prejsť všetkými fázami. Z tohto dôvodu je potrebné si okrem pojmu vnútorný trh definovať aj ostatné pojmy predstavujúce jednotlivé stupne integrácie.

- a) Pásmo voľného obchodu

Lipková Ľ. a kol. (2009) uvádza, že sa označuje tiež aj ako zóna voľného obchodu a je to najnižší stupeň ekonomickej integrácie. Je to zóna alebo oblasť, kde je umožnené obchodovať s tovarom bez colných prekážok Minimalizuje sa byrokracia, čo môže pomôcť prilákať priame zahraničné investície, keďže práve zdĺhavé právne a iné prekážky môžu odrádzať potenciálnych investorov. Rušia sa množstevné obmedzenia medzi krajinami a každá krajina si realizuje svoju zahraničnoobchodnú politiku voči nečlenským krajinám. Krajiny si volia tento druh spolupráce, keď sa ich hospodárske štruktúry navzájom dopĺňajú.

Pásmo voľného obchodu je oblasť, kde sa tovar predáva bez cla, respektíve clá sú zavedené len na niektoré druhy tovarov z citlivejších odvetví z pohľadu medzinárodnej konkurencie. Týmito odvetviami je napríklad potravinársky priemysel, obuvnícky priemysel, textilný priemysel. Krajiny, ktoré sú členmi pásma voľného obchodu, môžu mať

rozdielne clá voči tretím krajinám, pretože každá krajina môže slobodne rozhodovať o svojej obchodnej politike voči tretím krajinám (König, P., Lacina, L., Přenosil, J., 2007).

b) Colná únia

Colná únia Európskeho spoločenstva bola vytvorená v roku 1968 a spočíva v tom, že colné orgány všetkých krajín Európskej únie spolupracujú ako keby tvorili jeden orgán. Uplatňujú rovnaké colné sadzby na tovar, ktorý je dovezený na ich územie z tretích krajín a v rámci Európskej únie neuplatňujú žiadne sadzby. Clo na dovážaný tovar do Európskej únie predstavuje približne 14% z celkového rozpočtu Európskej únie (European Union, 2023). Colná Únia uľahčuje spoločnostiam z Európskej únie obchod, harmonizuje clá na tovar z krajín mimo Európskej únie, a taktiež pomáha chrániť občanov Európskej únie, zvieratá a životné prostredie prostredníctvom colných kontrol na vonkajších hraniciach Európskej únie, čím chráni spotrebiteľov pred tovarom a výrobkami, ktoré by mohli byť škodlivé alebo nebezpečné (European Union, 2023).

Lipková Ľ. A kol. (2009) definuje colnú úniu ako „*formu medzinárodnej ekonomickej integrácie. Krajiny v prevažnej časti svojho obchodu odstránia obmedzujúce colné predpisy a clá tým, že vytvárajú jednotné colné a obchodnopolitické územia, čo vedie k ich užšej spolupráci.*“ Cieľom colnej únie je uľahčiť spoluprácu členských krajín, avšak zároveň neobmedzovať obchodovanie s nečlenskými krajinami, z čoho vyplýva, že zavedenie alebo členstvo v colnej únii by nemalo viesť k zvýšeniu ciel voči nečlenským krajinám.

c) Spoločný trh

Mogyorosiová Z. (2006) uvádza, že spoločný trh je priestor, ktorý nemá vnútorné hranice a je tam zabezpečený voľný pohyb tovaru, osôb, služieb a kapitálu, čo je nevyhnutné na fungovanie spoločného trhu. Na každú z týchto slobôd sa vzťahuje iná právna úprava a tieto slobody sú predpokladom pre otvorenie hraníc medzi jednotlivými členskými štátmi. Autorka ďalej uvádza, že spoločný trh nie je trh, kde žiadne hranice neexistujú, ale hranice samozrejme existujú, len sú postavené tak, že nie sú prekážkou pre hospodársku činnosť, čo v podstate znamená, že prekážky voľného pohybu v rámci jednotlivých základných slobôd neboli zrušené úplne.

Spoločný trh okrem colnej únie a spoločných pravidiel voľného pohybu tovarov, služieb, osôb a kapitálu zahŕňa taktiež spoločnú reguláciu ďalších politík, ktoré vytvárajú pre podnikateľov rovnaké podmienky, ako napr.: zákaz štátnej pomoci, nekalej súťaže, technické a bezpečnostné normy, poľnohospodárske dotácie (Európske právne centrum, 2023).

d) Hospodárska a menová únia

Cieľom hospodárskej a menovej únie je jednotná mena vo všetkých členských štátoch. V júni 1988 Európska rada zložená z najvyšších predstaviteľov jednotlivých členských štátov a vlád potvrdila cieľ postupného vytvorenia hospodárskej a menovej únie. Realizácia prebiehala v troch etapách. V prvej etape boli liberalizované kapitálové pohyby v rámci Európskej únie a taktiež sa zblížili menové politiky členských štátov. V druhej etape bola vytvorená autorita na kontrolu menových pohybov a boli zavedené opatrenia na zblížovanie jednotlivých mien členských štátov. V tretej etape sa prenieslo vykonávanie menovej politiky na úroveň Európskej únie a fixovali sa výmenné kurzy medzi menami jednotlivých štátov. V súčasnosti je proces dovŕšený v určitej časti členských štátov Európskej únie a tieto členské štáty patria do Eurozóny (Národná Banka Slovenska, 2020).

Svoboda (2023) uvádza, že poveljové budovanie vnútorného trhu sa dá rozdeliť do troch období:

- prechodné obdobie,
- obdobie spoločného trhu,
- obdobie vnútorného trhu.

V prvom období, a teda prechodnom období, ktoré trvalo od roku 1958 – 1969, bolo povinnosťou členských štátov v prvom rade nezavádzať nové prekážky voľnému pohybu tovarov, služieb, osôb a kapitálu, a zároveň nezvyšovať už existujúce prekážky. Čo sa týka voľného pohybu tovarov a osôb, tak liberalizácia bola dosiahnutá už v polovici roku 1968. Využívala sa najmä pozitívna integrácia, ktorá spočívala v odstraňovaní konfliktov medzi vnútroštátnymi úpravami a ich harmonizácii, ktorá vyžadovala intenzívnu legislatívnu činnosť orgánov Európskej únie. Proces harmonizácie sa ale neskôr spomalil v dôsledku Luxemburského kompromisu (1966), ropnej krízy (1973) a svetovej ekonomickej recesii.

Obdobie spoločného trhu sa datuje od roku 1968 do konca roka 1992. K vytvoreniu spoločného trhu došlo prostredníctvom colnej únie, zrušenia kvót, daňovej harmonizácie a zavedenia voľného pohybu občanov a pracovníkov. Voľný obchod s tovarom a službami ako aj slobodu usadenia sa však stále obmedzovali praktiky uplatňované orgánmi verejnej moci narušujúce hospodársku súťaž. V tomto období nastalo už spomínané spomalenie harmonizácie, čo vyriešil čiastočne Súdny dvor Európskej únie tým, že znížil potrebu harmonizácie vďaka zavedeniu princípu vzájomného uznávania národných štandardov. V roku 1985 Komisia vyhlásila Nový prístup k harmonizácii, ktorý uprednostňoval negatívnu integráciu, ktorá na rozdiel od pozitívnej integrácie spočívala len v minimálnej harmonizácii zásadných aspektov obchodu ako napríklad bezpečnosť výrobkov alebo

ekológia, ďalej spočívala v uplatňovaní pravidiel krajiny pôvodu, a taktiež v povinnosti členských štátov oznamovať Komisii svoje technické štandardy, ktoré boli často prekážkami obchodu s tovarmi a službami (Svoboda, 2023).

Historický vývoj vnútorného trhu siaha až do obdobia vzniku Európskeho spoločenstva pre uhlie a oceľ (ESUO). V roku 1951 sa podpísala Parížska zmluva, ktorá vytvorila toto spoločenstvo. Cieľom bolo vytvoriť spoločný trh pre uhlie a oceľ medzi šiestimi zakladajúcimi krajinami (Belgicko, Francúzsko, Holandsko, Luxembursko, Nemecko a Taliansko). Tento krok mal za následok zrušenie ciel a obmedzení v oblasti obchodu s uhlím a oceľou medzi týmito krajinami.

V roku 1957 sa podpísali Rímske zmluvy, ktorými vzniklo Európske spoločenstvo pre atómovú energiu (EURATOM) a Európske hospodárske spoločenstvo (EHS). Európske hospodárske spoločenstvo malo za cieľ vytvoriť spoločný trh pre všetky hospodárske odvetvia. To zahŕňalo odstránenie ciel na všetky priemyselné výrobky a postupné zrušenie obmedzení týkajúcich sa voľného pohybu tovaru, služieb a kapitálu.

Biela kniha o dobudovaní vnútorného trhu bola prijatá Európskym spoločenstvom v roku 1985 a obsahovala vymenovanie pretrvávajúcich prekážok vo vzájomnom obchode medzi členskými krajinami Európskeho spoločenstva, pričom tieto prekážky boli rozdelené do troch skupín:

- Fyzické prekážky, ktoré existovali pri prechode tovaru a osôb cez hranice členských krajín. Navrhovalo sa odstránenie týchto prekážok zrušením vnútorných hraníc a colných formalít.
- Technické prekážky, ktoré boli dôsledkom rozdielných národných predpisov. Sem patrili napríklad štátne podpory.
- Daňové prekážky, ktoré vyplývali z daňových predpisov. Rozdielne sadzby nepriamych daní predstavovali nespravodlivé konkurenčné prostredie a navrhovala sa harmonizácia spotrebných daní a DPH.

Medzi nástroje, ktoré mali viesť k odstraňovaniu prekážok na vnútornom trhu, patrilo zavedenie harmonizácie predpisov, ktorej cieľom bolo zavedenie minimálnych štandardov na území Európskeho spoločenstva a prijatie princípu vzájomného uznávania výrobkov, čo umožnilo ich pohyb v rámci vnútorného trhu. Zjednodušenie voľného pohybu tovaru prostredníctvom zrušenia colných formalít medzi členskými krajinami sa pozitívne podpísalo na dokončovaní vnútorného trhu. Vďaka dobudovaniu trhu narástla produktivita práce, vzrástli investície, znížili sa ceny a nastal mierny nárast HDP v Spoločenstve (Lipková, 2006).

Obsah Bielej knihy sa stal základom pre vypracovanie a následné prijatie Jednotného európskeho aktu, ktorý bol prijatý v roku 1986 a do platnosti vstúpil v júli 1987. Jednotný európsky akt predpokladal vybudovanie jednotného trhu, ktorý zahŕňal viac ako 320 miliónov obyvateľov členských štátov Európskeho spoločenstva a mal umožňovať úplne voľný pohyb tovarov, služieb, kapitálu a pracovnej sily do konca roku 1992. Jednotný európsky akt svojim obsahom modifikoval a kompletizoval zmluvy, na základe ktorých vzniklo Európske spoločenstvo.

V roku 1992 bola podpísaná a v roku 1993 vstúpila do platnosti Maastrichtská zmluva, ktorá vytvorila Európsku úniu. Táto zmluva predstavuje komplexný celok zahŕňajúci dve úzko súvisiace časti: Zmluvu o hospodárskej a menovej únii a Zmluvu o politickej únii. Ich obsah dával najavo hlavný cieľ, ku ktorému mala Európska únia smerovať, a to je posilnenie ekonomickej a sociálnej súdržnosti členských štátov.

Amsterdamská zmluva bola prijatá v roku 1997. Táto zmluva ďalej posilnila vnútorný trh Európskej únie. Zaviedla nové opatrenia na ochranu práv jednotlivcov, rozšírila právomoci Európskeho parlamentu a zlepšila spoluprácu v oblasti justície a vnútorných záležitostí.

V roku 2001 bola podpísaná Zmluva z Nice, ktorá sa zaoberala reformou inštitucionálnych štruktúr Európskej únie. Cieľom bolo zabezpečiť efektívne fungovanie rozšírenej EÚ a pripraviť ju na budúce rozšírenie (Šíbl, 2006).

Lisabonská zmluva bola podpísaná v roku 2007 a nahradila Zmluvu z Nice. Lisabonská zmluva priniesla významné zmeny v inštitucionálnom usporiadaní EÚ a posilnila rolu Európskeho parlamentu. Zároveň rozšírila právomoci EÚ v oblastiach ako energetika, klimatická politika, spravodlivosť a vnútorné veci.

V súčasnosti EÚ pokračuje vo vyvíjaní snáh na posilnenie vnútorného trhu. Vznikajú nové smernice a nariadenia s cieľom odstrániť prekážky pre voľný pohyb osôb, tovaru, služieb a kapitálu. Taktiež sa venuje digitalizácii a podpore digitálneho jednotného trhu. Vnútorný trh Európskej únie je dynamický a neustále sa vyvíjajúci proces, ktorý si vyžaduje neustálu pozornosť a úsilie na zabezpečenie jeho efektívneho fungovania (Ratcliff, Wosyka, Martinello, Franco, 2023).

Legislatívny základ vnútorného trhu Európskej únie je stanovený v Zmluve o fungovaní Európskej Únie (ZFEÚ). Kľúčové články Zmluvy o fungovaní Európskej únie, ktoré sa vzťahujú na vnútorný trh, sú článok 4 ods. 2 písmeno a) a články 26 – 118 ZFEÚ. Tieto články obsahujú ustanovenia o odstránení prekážok voľného pohybu a vytvorení rovnakých podmienok pre hospodárske subjekty v celej Európskej únii.

Okrem týchto ustanovení existuje aj mnoho smerníc, nariadení a rozhodnutí Európskej únie, ktoré konkrétne upravujú rôzne sektory a aspekty vnútorného trhu, ako sú ochrana spotrebiteľa, hospodárska súťaž, voľný pohyb pracovníkov a podnikateľov, ochrana životného prostredia a mnoho ďalších. Celkovo je vnútorný trh Európskej únie založený na komplexnom právnom rámci, ktorý obsahuje primárne aj sekundárne právne predpisy Európskej únie, a jeho fungovanie je sledované a presadzované Európskou komisiou, Súdny dvorom EÚ a inými inštitúciami Európskej únie (EUR-LEX, 2023).

1.2 Voľný pohyb tovaru

V čase vytvorenia vnútorného trhu Európskej únie pri navrhovaní pravidiel zmluvy o voľnom pohybe bol kladený dôraz najmä na tovar a veľké množstvo prvých prípadov vnútorného trhu sa týkalo práve tovaru. Preto mnohé z najzásadnejších a prelomových rozsudkov Súdneho dvora boli urobené v súvislosti s tovarom. Zmluva o fungovaní Európskej únie definíciu tovaru neobsahuje. Súdny dvor EÚ definuje tovar ako „*produkt, ktorý je možné oceniť peniazmi a môže byť predmetom obchodných transakcií.*“ (Cuyvers, 2017). Je to veľmi široká definícia, ktorá môže zahŕňať napríklad aj elektrinu alebo odpad, ktorý v podstate už nemá žiadnu komerčnú hodnotu (Cuyvers, 2017). Mogyorosiová (2006) poskytuje podrobnejšie vymedzenie toho, čo je považované za tovar:

- poľnohospodárske výrobky,
- zlaté aj strieborné mince slúžiace na zberateľské účely, ktoré ale nie sú uzákoneným platidlom v členských krajinách Európskej únie,
- plyn, elektrina, voda, teda produkty dodávané už s následnou službou,
- predmety duševného vlastníctva ako zvukové nahrávky, počítačový softvér, ale samotné práva duševného vlastníctva nie sú tovarom.

Za tovar naopak nemôžeme považovať:

- vecí potvrdzujúce práva ako napríklad lotériové lístky,
- drogy, omamné látky a teda tovar, s ktorým je podľa zákona zakázané obchodovať (Lacina, 2011).

Pri definovaní tovaru je problematické najmä odlíšenie tovaru od služby a toto odlíšenie má dôležitý význam, keďže pravidlá pre voľný pohyb tovaru a voľný pohyb služieb sa líšia. Medzi takéto prípady, keď nie je úplne jednoduché rozlíšiť, či sa jedná o tovar alebo službu, patrí cezhraničný pohyb odpadu, pretože ak sa jedná o opätovne spracovateľný odpad, ktorý má svoju hodnotu, je možné ho považovať za tovar. Avšak spracovanie alebo uskladnenie odpadu môžeme považovať za službu. Cezhraničný pohyb

odpadu by sa mal považovať za pohyb tovaru z dôvodu, že chýbajú objektívne kritériá, ktoré by uľahčili rozlišovanie medzi tým, kedy sa jedná o opätovne spracovateľný odpad a takisto z dôvodu neustáleho technologického pokroku v tomto smere. Ak dochádza k obchodu s tovarom a poskytnutiu služby súčasne, tak je potrebné rozlíšiť, či je prvoradé poskytnutie služby alebo obchod s tovarom (Kittová, 2016).

Podobný problém vzniká aj pri definovaní krajiny pôvodu tovaru z dôvodu chýbajúcej definície v Zmluve o fungovaní Európskej únie, ktorý tovar je možné považovať za tovar, ktorý má pôvod v členskom štáte Európskej únie. To neznamená, že tovary z nečlenských krajín sa nesmú predávať, existuje ale podmienka, že tovar pochádzajúci z nečlenskej krajiny Európskej únie využíva výhodu voľného pohybu tovaru len v prípade, že bol prepustený do voľného obehu. Keď je tovar prepustený do voľného obehu, znamená to, že sú zaplatené všetky cla a iné poplatky a splnené všetky formality spojené s dovozom (Lacina, 2011).

Inštitúcia, ktorá dohliada na voľný pohyb tovaru, je Európska komisia (Martišková, Maťovčíková, 2013). Nováčková (2010) uvádza, že Európska komisia má v oblasti fungovania vnútorného trhu tieto právomoci:

- Tvorba podmienok, aby nedochádzalo k nedorozumeniam a ohrozeniu hospodárskych vzťahov medzi členskými štátmi Európskej únie.
- Dohliadanie, aby nedochádzalo k porušovaniu pravidiel hospodárskej súťaže v sfére hotových produktov.
- Tvorba podmienok vhodných pre potenciálny rozvoj obchodných vzťahov medzi jednotlivými štátmi.

Európsky parlament prijíma právne akty, zaoberá sa riešením problémov v oblasti voľného pohybu tovarov, v tejto oblasti spolupracuje s Výborom pre vnútorný trh a ochranu spotrebiteľa a taktiež s Výborom pre medzinárodný obchod. Postavenie Európskeho parlamentu bolo posilnené Lisabonskou zmluvou, ktorá postavila Európsky parlament na rovnakú úroveň ako Rada ministrov.

Rada Európskej únie rieši problematiku voľného pohybu tovarov z hospodárskeho hľadiska a taktiež rieši problematiku konkurencieschopnosti. Zasadá podľa príslušnej agendy. Táto agenda zahŕňa tvorbu a určovanie hodnoty cla v spoločnom colnom sadzobníku.

Právo na voľný pohyb sa vzťahuje na všetky tovary pochádzajúce z členských štátov, ako aj na tovary, ktoré boli uvedené do voľného obehu v Európskej únii. Po dovezení tovaru do jedného členského štátu a prepustení do voľného obehu sa tento tovar

môže pohybovať voľne bez toho, aby bolo vyžadované potvrdenie o pôvode. Teda tak, ako akýkoľvek tovar vyrobený v Európskej únii. Právo na voľný pohyb tovaru sa uplatňuje len v cezhraničných situáciách. Ako príklad môžeme uviesť české auto vyrobené aj predané v Českej republike, ktoré nikdy neprekročilo hranice Českej republiky, a preto sa na neho nevzťahujú ustanovenia práva Európskej únie o voľnom pohybe tovaru. Keď sú uplatňované pravidlá o voľnom pohybe, majú priamy účinok, čo znamená, že je možné sa naň spoliehať pred vnútroštátnymi súdmi alebo inými verejnými orgánmi. Zmluva o fungovaní Európskej únie v článkoch 28-37 rozlišuje medzi finančnými a nefinančnými obmedzeniami voľného pohybu tovaru. Finančné obmedzenia predstavujú clá alebo vnútorné dane, ktoré majú za úlohu chrániť národné produkty. Nefinančné obmedzenia sú v podstate všetky vnútroštátne pravidlá, ktoré obmedzujú akokoľvek prístup tovaru na vnútroštátny trh alebo ukladajú množstevné obmedzenia na tovar (Cuyvers, 2017).

Cieľom ustanovení ZFEÚ o voľnom pohybe tovaru je vytvorenie vnútorného trhu bez prekážok pre obchodovanie s tovarom a tento cieľ je možné dosiahnuť dvoma spôsobmi:

1. Zákazom vnútroštátnych opatrení, ktoré majú potenciál obmedziť obchod a z tohto dôvodu sú považované za nezlučiteľné s vnútorným trhom. Členské štáty Európskej únie preto musia rešpektovať zákaz prekážok pre obchod ako sú:
 - clá a poplatky s rovnakým účinkom,
 - diskriminačné a ochranárske zdanenie tovaru,
 - množstevné obmedzenia obchodu a opatrenia s rovnakým účinkom,
 - zneužívanie postavenia na trhu štátnymi monopolmi obchodnej povahy,
 - niektoré postupy pri poskytovaní štátnej pomoci.
2. Odstraňovaním prekážok obchodu vyplývajúcich z odlišných národných právnych predpisov na základe harmonizácie týchto predpisov.

Okrem činnosti štátov môže narúšať voľný pohyb tovaru aj činnosť obchodujúcich súkromnoprávných subjektov. V tomto prípade je možné uplatniť pravidlá Európskej únie na ochranu hospodárskej súťaže ako napríklad zákaz zneužitia dominantného postavenia na trhu alebo zákaz kartelov (Kittová, 2016).

1.2.1 Množstevné obmedzenia obchodu a opatrenia s rovnakým účinkom

Vzhľadom na zameranie tejto práce na reguláciu cien tovarov sa budeme venovať najmä problematike množstevných obmedzení obchodu a opatreniam s rovnakým účinkom pretože cenová regulácia môže predstavovať práve tento typ prekážok pre voľný pohyb tovaru.

Voľný pohyb tovaru nie je možné dosiahnuť len prostredníctvom zákazu ciel alebo diskriminačných daní, pretože členské štáty Európskej únie by mohli zakázať dovoz alebo vývoz nejakého tovaru, alebo by ho mohli povoliť dovážať len v obmedzenom množstve. Ak by niektorá z členských krajín prijala opatrenie, na základe ktorého by sa mohlo doviesť za rok len 1000 fliaš Škótskej whisky, tak toto opatrenie by chránilo domácich výrobcov rovnako, ako keby boli zavedené vysoké clá na dovoz whisky, a z tohto dôvodu obsahuje Zmluva o fungovaní Európskej únie zákaz týchto opatrení. (Mogyorosiová, 2006) Prekážkou voľného pohybu tovaru môže byť aj udržiavanie veľmi nízkych cien, ktoré môžu zahraničných dodávateľov odrádzať od dovozu, pretože by pre nich bolo nemožné mať z dovozu dostatočný zisk. (Jommi, 2002) Napriek tomu, že najčastejším spôsobom, ako ochrániť domácich výrobcov pred zahraničnou konkurenciou, je obmedzovanie dovozu zahraničných výrobkov, alebo naopak podpora vývozu domácich výrobkov, tak členské štáty Európskej únie sa môžu z rôznych príčin snažiť aj o obmedzovanie vývozu tovarov. Medzi opatrenia, ktoré obmedzujú vývoz tovaru, patrí napríklad zavádzanie exportných licencií, čo spôsobuje vážne ohrozenie voľného pohybu tovaru v rámci Európskej únie, a z tohto dôvodu je zákaz obmedzovania vývozu obsiahnutý v článku 29 Zmluvy o fungovaní Európskej únie. (Mogyorosiová, 2006)

Napriek spomenutým skutočnostiam existujú aj výnimky z tohto zákazu, ktoré štátom umožňujú dovoz, vývoz alebo tranzit tovarov. Tieto výnimky môžu členské štáty uplatniť z dôvodov ochrany:

- zdravia a života ľudí, zvierat a ochrany rastlín,
- verejnej morálky, politiky a bezpečnosti,
- národného bohatstva, ktoré má umeleckú, historickú alebo archeologickú hodnotu,
- priemyselného a obchodného vlastníctva (ZFEÚ článok 36, 2016).

Tieto výnimky sú ale spojené s dvomi kumulatívnymi podmienkami, a to, že nesmie ísť o prostriedok svojoľnej diskriminácie a nesmie sa jednať ani o skryté obmedzovanie obchodu medzi členskými štátmi (Týč, 2006).

Vysvetľovaním pojmu opatrenia s rovnakým účinkom ako množstevné obmedzenia sa zaoberal Súdny dvor EÚ vo viacerých prípadoch, avšak dôležitý význam mali najmä rozhodnutia v troch prípadoch: Dassonville, Cassis de Dijon a Keck. V prípade Dassonville Súdny dvor EÚ prijal značne širokú interpretáciu toho, čo môžeme považovať za opatrenia s rovnakým účinkom ako kvantitatívne obmedzenia. Bolo to: „každé opatrenie, ktoré priamo alebo nepriamo obmedzuje dovoz, pričom nemusí ísť

o obmedzenie, ku ktorému skutočne došlo, stačí aby dané opatrenie malo potenciál obchod obmedziť“ (Mogyorosiová, 2006). V 70. rokoch 20. storočia bola táto definícia základným nástrojom na odstraňovanie prekážok obchodu, avšak bola uplatňovaná príliš mechanicky, čím dochádzalo k preceňovaniu účinku opatrení na samotný obchod. Z tohto dôvodu Súdny dvor EÚ svoj prístup prehodnotil a v prípade Cassis de Dijon upravil interpretáciu tohto pojmu. Rozhodol, že je potrebné brať do úvahy rozdiely v legislatívach jednotlivých členských štátov. Jednalo sa o tzv. prvý princíp Cassis de Dijon, nazývaný aj pravidlo rozumu, keď sú prekážky pre obchod prípustné v prípade, že sa národná legislatíva uplatňuje nerozdielne na domáce aj dovážané výrobky a zároveň sú tieto opatrenia potrebné na dosiahnutie oprávneného cieľa ako napríklad ochrana spotrebiteľa, životného prostredia, čestných obchodných praktík. Mogyorosiová (2006) ďalej uvádza, že zavedený bol aj druhý princíp, tzv. princíp vzájomného uznávania, podľa ktorého tovary, ktoré sú *„vyrábané a uvádzané do obehu v súlade so zákonom jednej členskej krajiny, majú byť pripustené na trh inej členskej krajiny“*, ak nie sú v rozpore s požiadavkami, ktoré sledujú oprávnený cieľ, a ak tieto požiadavky sú uplatňované nerozdielne bez ohľadu na pôvod tovaru. Podľa rozhodnutia v prípade Keck, ktorý je posledným dôležitým prípadom pre vysvetlenie pojmu opatrenia s rovnakým účinkom ako kvantitatívne obmedzenia, sem patria *„všetky opatrenia okrem opatrení, ktoré upravujú spôsob predaja a ktoré zároveň platia pre domáce aj zahraničné subjekty rovnako“* (Mogyorosiová, 2006). Práve týmto rozhodnutím sa budeme zaoberať v tejto práci, a preto je potrebné si ho rozobrať podrobnejšie. Rozsudok Keck je dôležitým rozsudkom týkajúcim sa problematiky opatrení s rovnocenným účinkom, pretože priniesol zmenu v prístupe k definícii opatrení s rovnocenným účinkom, a tým aj k záverom, či tieto pravidlá alebo praktiky porušujú právo v tom čase ešte Európskeho spoločenstva. V rozsudku Keck sa v rámci predbežnej otázky jednalo o charakter opatrenia, ktoré podľa francúzskych predpisov zakazovalo predaj tovarov za ceny nižšie ako bola ich nákupná cena. Obchodníci Keck a Mithouard predávali tovar vo Francúzsku so stratou, za čo boli stíhaní. Obraňovali sa tým, že francúzsky predpis, ktorý zakazuje takýto spôsob predaja, je zakázaným opatrením s rovnocenným účinkom. Súdny dvor EÚ v tomto rozsudku uznal, že francúzske predpisy môžu obmedzovať objem predaja, a teda aj objem predaja výrobkov z iných členských štátov, ale takisto konštatoval, že je potrebné judikatúru v tejto oblasti upresniť a preskúmať, pretože rôzne hospodárske subjekty sa čoraz viac odvolávajú na zákaz množstevných obmedzení dokonca aj v prípadoch, keď sa daná úprava netýka výrobkov, ktoré pochádzajú z iných členských štátov (Rozsudok Súdneho dvora EÚ zo dňa

24.11.1993). Hospodárske subjekty stále častejšie spomínali rozpor národných predpisov, ktoré obmedzovali ich predajnú slobodu, so zákazom opatrení s rovnocenným účinkom, a to aj predpisy spotrebiteľského, hospodárskeho alebo sociálneho charakteru, ktoré nemali žiadny vzťah k dovozu (Tichý, 2011).

Súdny dvor EÚ ďalej uznal, že sa odchyľuje od svojej dovtedajšej judikatúry, pretože v rozsudku Keck stanovil, že obmedzenie alebo zákaz niektorých spôsobov predaja nemôže priamo alebo aj nepriamo narúšať obchod medzi členskými štátmi, za podmienok, že tieto pravidlá sú použiteľné na všetky dotknuté subjekty, ktoré realizujú svoju činnosť na vnútroštátnom území, a rovnakým spôsobom postihujú aj uvádzanie tuzemských a zahraničných výrobkov pochádzajúcich z iných členských štátov na trh. Francúzsky zákaz predaja zahraničných výrobkov za cenu nižšiu, ako bola nákupná cena, predstavoval obmedzenie spôsobu predaja týkajúce sa všetkých predajcov a rovnakým spôsobom postihlo aj uvádzanie tuzemských a zahraničných výrobkov na trh, a preto nemohlo narúšať obchod medzi členskými štátmi. Ak nedochádza k narúšaniu obchodu medzi členskými štátmi, nejedná sa o opatrenie s rovnocenným účinkom. V súvislosti so záverom súdu v tomto prípade došlo k vymedzeniu skupiny opatrení predstavujúcich spôsob predaja, ktoré za určitých predpokladov nie sú opatreniami s rovnocenným účinkom, a preto sa štát nemusí snažiť o ich odôvodnenie. Túto skupinu opatrení je potrebné odlišiť od požiadavok na výrobky predstavujúcich podobné požiadavky ako v prípade Cassis de Dijon týkajúcich sa výrobkov, ich obalu, zloženia, názvu a podobne. Tieto požiadavky zostávajú opatreniami s rovnocenným účinkom, a ak nie sú odôvodnené, tak sú zakázané. Opatrenia nespádajúce ani do skupiny predstavujúcej spôsob predaja ani do skupiny požiadavok na výrobky zostávajú bez zmeny. Napriek tomu, že súd nestanovil novú definíciu pojmu alebo ďalšie výnimky zo zákazu opatrení s rovnocenným účinkom, vďaka tomuto rozsudku dochádza k zúženiu obsahu tohto pojmu, pretože stanovil domnienku, že pravidlá, ktoré obmedzujú spôsob predaja aplikujúce sa na všetkých predajcov a rovnako na domácu ako aj zahraničnú produkciu právne aj v skutočnosti nebránia prístupu zahraničných výrobkov na trh alebo nepostihujú zahraničné výrobky viac ako domáce výrobky. (Rozsudok Súdneho dvora EÚ zo dňa 24.11.1993, spojenej veci C-267 a 268/91)

V súvislosti s vývozom sú opatrenia s rovnakým účinkom ako množstevné obmedzenia užšie definované ako pri dovoze. Zakázané sú „*vnútroštátne opatrenia, ktoré spôsobujú alebo ktorých účelom je obmedzenie vývozu, čím vzniká pre domáce výrobky alebo trhy konkurenčná výhoda v porovnaní s dovážanými výrobkami.*“ (Mogyorosiová, 2006).

Súčasťou zákazu množstevných obmedzení obchodu medzi členskými štátmi EÚ sú pravidlá týkajúce sa štátnych monopolov obchodnej povahy. Štátne monopoly obchodnej povahy sú schopné ohroziť voľný pohyb tovaru Európskej únie. Príkladom môže byť štátny monopol na predaj tabakových výrobkov, ktorý môže diskriminovať distribúciu a propagáciu dovážaných cigariet alebo môže cenovo zvýhodňovať domáce cigarety voči dovážaným cigaretám. Pojmom monopol rozumieme okrem podnikov, ktoré sú jedinými na trhu, aj podniky vykonávajúce obchodné transakcie s komerčným produktom, s ktorým je možné obchodovať medzi členskými štátmi, zohrávajúce významnú úlohu v tomto obchode. Štátny monopol obchodnej povahy je orgán, vďaka ktorému členský štát dokáže ovplyvňovať dovoz alebo vývoz medzi členskými štátmi. Železnice, spoje, energetika, pošta, výroba tabaku alebo liehovín, toto všetko sú sektory, kde existujú alebo v minulosti existovali monopoly (Kittová, 2016).

1.2.2 Obmedzenia obchodu pri poskytovaní štátnej pomoci

Vzťah medzi obmedzeniami obchodu pri poskytovaní štátnej pomoci a reguláciou cien závisí od konkrétnej situácie. Napríklad, štátna pomoc môže viesť k narušeniu trhovej súťaže, ak umožní podnikom predávať tovary alebo služby za ceny, ktoré by neboli možné bez tejto pomoci. Na druhej strane, regulácia cien môže obmedziť schopnosť podnikov konkurovať na základe cien, čo môže mať vplyv na ich konkurencieschopnosť a obchodné výsledky. Štátna pomoc síce nie je priamo problematikou voľného pohybu, ale určitým spôsobom môže ovplyvňovať voľný pohyb tovaru.

Poskytovanie štátnej pomoci domácim výrobcom v prvom rade ovplyvňuje podmienky hospodárskej súťaže, avšak nepriamo ovplyvňuje aj voľný pohyb tovaru. Z tohto dôvodu sú v článkoch 87 – 89 Zmluvy o fungovaní Európskej únie upravené podmienky poskytovania štátnej pomoci prostredníctvom ustanovení o hospodárskej súťaži. Podľa týchto ustanovení je štátna pomoc nezlučiteľná so spoločným trhom, ak je schopná ovplyvniť obchod medzi členskými krajinami. Z tohto zákazu ale existujú výnimky (Mogyorosiová, 2006).

Týmito výnimkami môžu byť obligatórne výnimky alebo individuálne výnimky. V prípade obligatórných výnimiek článok 107 ods. 2 Zmluvy o fungovaní Európskej únie vyhlasuje niektoré druhy štátnej pomoci za povolené ako napríklad:

- Pomoc sociálnej povahy, ktorá je poskytovaná jednotlivým spotrebiteľom s predpokladom, že je poskytovaná bez diskriminácie vo vzťahu k pôvodu výrobkov..

- Pomoc určená na náhradu škody spôsobenej prírodnými katastrofami alebo mimoriadnymi udalosťami.
- Pomoc určitým oblastiam Spolkovej republiky Nemecko v dôsledku rozdelenia Nemecka v takom rozsahu aký je potrebný na vyrovnanie hospodárskych nevýhod, ktoré boli spôsobené týmto rozdelením. Rada na návrh Komisie mohla 5 rokov po nadobudnutí platnosti Lisabonskej zmluvy (po 1.12.2014) prijať rozhodnutie, ktoré zruší túto možnosť.

Článok 107 ods. 3 Zmluvy o fungovaní Európskej únie vymedzuje individuálne výnimky, ktoré Komisia môže vyhlásiť za zlučiteľné s vnútorným trhom:

- Pomoc na podporu hospodárskeho rozvoja oblasti s mimoriadne nízkou životnou úrovňou alebo vysokou nezamestnanosťou.
- Pomoc na podporu vykonávania dôležitého projektu spoločného európskeho záujmu alebo na nápravu závažnej poruchy fungovania v hospodárstve členského štátu.
- Pomoc na rozvoj určitých hospodárskych činností alebo oblastí.
- Pomoc na podporu kultúry a zachovania kultúrneho dedičstva.
- Iné druhy pomoci, ako ich vymedzia rozhodnutie Rady prijaté na návrh Komisie (Kittová, 2016).

1.3 Voľný pohyb osôb

Slobodou voľného pohybu osôb sa zakladá právny nárok občanov Európskej únie voľne sa pohybovať a zdržiavať v rámci územia členských štátov Európskej únie, čo zahŕňa napríklad voľný vstup a výstup, slobodnú voľbu bydliska a pracovného miesta, pobytu a usadenia sa alebo poskytovania, resp. prijímania služieb (Lipková, 2011). Hlavným cieľom voľného pohybu osôb je, aby si štátni príslušníci členských štátov Európskej únie dokázali zabezpečiť lepšie životné a pracovné podmienky, ako aj to, aby sa zlepšil celkovo ich životný štandard. Voľný pohyb osôb je sloboda, bez ktorej by nebolo možné zabezpečiť úplné fungovanie vnútorného trhu (Hrivík, 2006). Voľný pohyb osôb zahrňuje ich premiestňovanie v rámci celého územia Európskej únie, zmenu miesta pobytu za účelom podnikania alebo pracovnej činnosti, možnosť sa usadiť a žiť v akejkoľvek krajine Európskej únie. Obmedzenia tohto pohybu sú minimálne a stanovila ich Maastrichtská zmluva. Tieto obmedzenia vychádzajú najmä z verejného záujmu členských štátov a jedná sa napríklad o obmedzenie pohybu kriminálnych živlov. Sloboda voľného pohybu osôb sa týka ekonomicky činných osôb ako sú pracovníci, živnostníci, podnikatelia vrátane ich rodinných príslušníkov, ďalej osôb, ktoré žijú z nezávislých príjmov, ale aj

dôchodcov a študentov. Pôvodne sa sloboda voľného pohybu osôb vzťahovala len na kategóriu ekonomicky činných osôb, avšak v roku 1980 na základe Jednotného európskeho aktu sa rozšírila aj na ostatné kategórie občanov (Šíbl, 2006).

1.2.3 Občianstvo EÚ

Napriek tomu, že občianstvo EÚ bolo formálne zavedené až v roku 1993 Maastrichtskou zmluvou, tak jeho história siaha približne do roku 1975, keď sa prvýkrát objavil koncept „Európy občanov“, ktorého cieľom bolo povzbudenie „európskeho povedomia“. Ale až od roku 1993 môžeme tvrdiť, že voľný pohyb osôb sa rovná voľnému pohybu občanov EÚ. Občanom EÚ sú všetky osoby, ktoré majú štátnu príslušnosť členského štátu – jedná sa o vzťah odvodený od vzťahu občana a jeho domovskej krajiny (Kunová, Svitana, 2008). Získaním štátneho občianstva členského štátu daná osoba automaticky získava občianstvo EÚ a naopak, stratou občianstva členského štátu stráca zároveň aj občianstvo EÚ. Občianstvo EÚ nenahrádza pôvodné občianstvo členského štátu, ale len rozširuje občianske práva danej osoby. (ZFEÚ článok 20, 2016).

1.2.4 Osobná a vecná pôsobnosť voľného pohybu osôb

Podľa smernice 2004/38 rozdeľujeme pre využívanie práva voľného pohybu osôb oprávnené osoby na primárne, sekundárne a komplementárne (Svoboda, 2011). Rozdielnosť ich postavenia sa týka najmä práva ich pobytu. Primárne oprávnené osoby sú všetci občania EÚ a sekundárne oprávnené osoby sú rodinní príslušníci, ktorí sprevádzajú občana EÚ bez ohľadu na štátnu príslušnosť. Podľa odstavca 2 článku 2 smernice 2004/38 pod pojmom rodinní príslušníci rozumieme:

- manžela, manželku,
- registrovaného partnera, ak je tento štatút uznávaný členským štátom,
- potomkov, ktorí sú mladší ako 21 rokov alebo tých, ktorí sú stále vyživovaní a sú priamymi potomkami občana EÚ, jeho manžela alebo registrovaného partnera,
- predkov, ktorí sú vyživovanými osobami a sú predkami občana EÚ, manžela alebo registrovaného partnera.

Komplementárne oprávnené osoby sú osoby, ktoré nepatria medzi sekundárne, ale aj napriek tomu sú z určitých dôvodov viazaní k občanovi EÚ. Môže sa jednať napríklad o opatrovatel'skú alebo finančnú závislosť alebo overený osobný vzťah k občanovi EÚ. (Svoboda, 2011). Podľa smernice 2004/38 článku 3 možnosť vstupu a pobytu pre komplementárne osoby nie je automatická ako pre sekundárne osoby, pretože hostiteľská krajina musí najskôr zhodnotiť a preveriť osobné pomery týchto osôb. V prípade, že by bol

týmto osobám odopretý vstup alebo pobyt, musí členská krajina toto rozhodnutie odôvodniť.

Čo sa týka vecnej pôsobnosti, tak oprávnenia, ktoré môžu osoby využívať v súvislosti s voľným pohybom osôb, môžeme rozdeliť na primárne (základné) a sekundárne (sprievodné). Primárne oprávnenia zakladajú právo k určitej činnosti v inom členskom štáte. U pracovníkov teda právo uzatvárať pracovný pomer a vykonávať prácu podľa pokynov zamestnávateľa. Pri samostatne zárobkovo činných osobách je týmto právom podnikáť. Sekundárne oprávnenia umožňujú vykonávanie primárnych opatrení. Zahrňujú právo opustiť svoje vlastné územie, právo voľného vstupu do iného členského štátu, právo zostať v akomkoľvek členskom štáte a právo návratu (Tichý, 2011).

1.4 Voľný pohyb pracovníkov

Voľný pohyb pracovníkov bol zavedený už v Zmluve o založení Európskeho hospodárskeho spoločenstva v článku 48. Pracovníci majú právo sa uchádzať o ponúkané pracovné pozície v zahraničí a za týmto účelom sa môžu voľne pohybovať v rámci územia EÚ, bývať tam a v prípade ukončenia pracovného pomeru môžu v členskom štáte napriek tomu zotrvať (Zmluva o založení Európskeho hospodárskeho spoločenstva, 2004). Ekonomická podstata slobody voľného pohybu pracovníkov spočíva v tom, aby si pracovníci, ktorí žijú v krajinách s vysokou nezamestnanosťou alebo nízkymi mzdami, dokázali nájsť prácu alebo lepšie platenú prácu v iných členských štátoch Európskej únie, vďaka čomu by sa mali vyrovnávať mzdové hladiny v jednotlivých členských štátoch. Avšak existuje mnoho faktorov, ktoré vplyvajú proti vyrovnávaniu miezd, ako napríklad to, že občan môže uprednostniť prácu vo svojej domovskej krajine z dôvodu, že nepozná jazyk alebo si nechce zvykať na iný štýl života, kultúru, nechce opustiť svoju rodinu a okruh známych. Právnym základom pre voľný pohyb pracovníkov sú články 45 – 48 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (Kittová, 2016). Ďalšími dôležitými predpismi je smernica 2004/38, nariadenie Európskeho parlamentu a Rady č. 492/2011 o slobode pohybu pracovníkov rámci EÚ.

Pojem pracovník je pojem práva EÚ nezávislý od vnútroštátnych úprav. Ak by tento pojem nebol vymedzený len komunitným právom, mohlo by sa stať, že by si každý členský štát upravil túto definíciu podľa seba a eliminoval by tým ochranu, ktorá je zaistená prostredníctvom ZFEÚ pre určité kategórie osôb. Súdny dvor EÚ sa samozrejme stretol s prípadmi, keď nebolo úplne jasné, či sa daná osoba môže alebo nemôže považovať za pracovníka. Práve vyhodnotenie týchto problémových otázok dopomohlo k lepšej

interpretácii a špecifikácii daného pojmu. Dôležitý výklad pojmu pracovník predstavuje rozhodnutie v prípade Lawrie-Blum (Kunertová, 2014). V tomto rozhodnutí je uvedené, že aby osoba mohla byť považovaná za pracovníka, musí vykonávať činnosť s nárokom na odmenu, na určitú dobu a podľa pokynov niekoho iného (Rozsudok vo veci 66/85 Lawrie-Blum z 3.júla 1986).

Občan niektorého z členských štátov EÚ má právo byť zamestnaný na území ktoréhokoľvek iného členského štátu za rovnakých podmienok ako domáci príslušníci tohto členského štátu. Podľa nariadenia č. 492/2011 má pracovník rovnaké možnosti a práva ako tuzemci v týchto oblastiach:

- odmena
- prepúšťanie, návrat k povolaniu alebo opätovné zamestnanie, ak sa stal nezamestnaným
- sociálne a daňové výhody
- vzdelávanie a rekvalifikácia
- členstvo v odboroch
- ubytovanie (Článok 7 nariadenie 1612/68)

Napriek tomu, že článok 45 ZFEÚ neuvádza inú formu diskriminácie ako na základe štátnej príslušnosti (priama diskriminácia), môžeme z judikatúry Súdneho dvora EÚ odvodiť, že je zakázaná aj nepriama diskriminácia (Kunertová, 2014). O priamu diskrimináciu sa jedná v prípade, keď je diferenciacné kritérium priamo spomenuté v právnych normách, ktoré zakladajú rozdielne zaobchádzanie s príslušníkmi iných členských štátov. Priama diskriminácia môže byť ospravedlnená len explicitnými dôvodmi, ako je verejný poriadok, verejná bezpečnosť alebo ochrana verejného zdravia (Tichý, 2011). Pri nepriamej diskriminácii sa jedná o to, že sa na miesto štátnej príslušnosti používa odlišné kritérium, ktoré na prvý pohľad nemá znevýhodňovať pracovníkov z iných členských štátov oproti tuzemským štátnym príslušníkom, ale v skutočnosti takáto situácia nastáva (Kunertová, 2014). V prípade nepriamej diskriminácie je potrebné hľadať hranicu medzi legitímnymi, objektívnymi a primeranými požiadavkami na jednej strane a diskriminačnými požiadavkami na druhej strane (Šišková, 2012).

1.5 Voľný pohyb služieb a sloboda usadiť sa

Definícia toho, čo sú služby, je vymedzená v článku 57 ZFEÚ. Za služby sa považujú „*plnenia, ktoré sa bežne poskytujú za odplatu, pokiaľ ich neupravujú ustanovenia o voľnom pohybe tovaru, kapitálu a osôb*“ (ZFEÚ článok 57, 2016). Služby sú v tomto článku definované negatívne, čo znamená, že čokoľvek, čo nie je upravené ustanoveniami

o ostatných slobodách vnútorného trhu, spadá pod služby. Článok 57 ZFEÚ ďalej hovorí o činnostiach považovaných za služby. Sú to činnosti obchodnej a priemyselnej povahy, remeselné činnosti a činnosti z oblasti slobodných povolání. Voľný pohyb služieb spočíva v možnosti občana členského štátu realizovať službu na území iného členského štátu, kde nemá sídlo. Charakteristikou je dočasnosť poskytovania takejto služby. Sloboda usadzovania sa je možnosť občana založiť si na území iného členského štátu podnik a poskytovať službu dlhodobo.

Článok 49 ZFEÚ hovorí o tom, že „sloboda usadiť sa zahŕňa právo zahájiť a vykonávať samostatnú zárobkovú činnosť, založiť a viesť podniky, najmä spoločnosti.“ (ZFEÚ článok 49, 2016). Ak fyzická osoba uplatňuje slobodu usadzovania sa, tak iba ako SZČO (samostatne zárobkovo činná osoba) alebo právnická osoba. „Od voľného pohybu pracovníkov ju zásadne odlišuje skutočnosť, že v prípade usádzania sa musí jednáť o samostatné podnikanie, o činnosť realizovanú nezávisle a nie závislou prácou“ (Tomášek, Týč, 2013). Vysielanie pracovníkov teda spadá čiastočne do voľného pohybu služieb - poskytovaním služby na území iného členského štátu - a čiastočne spadá do voľného pohybu pracovníkov, pretože sa jedná o závislú činnosť.

ZFEÚ stanovuje, že je zakázané obmedzenie slobody usadzovania sa na základe diskriminácie podľa krajiny pôvodu. Členský štát, kam sa osoba chystá premiestniť, si nesmie stanovovať žiadne obmedzenia, ktoré platia len pre príslušníkov iných členských štátov. Platí to takisto aj pre právnické osoby, cieľová krajina nesmie prijímať administratívne obmedzenia vzťahujúce sa len na právnické osoby z iných členských štátov. Výnimkou môže byť len ochrana verejného poriadku, verejnej bezpečnosti a ochrana zdravia (ZFEÚ článok 52, 2016).

Hlavným rozdielom medzi slobodou usadzovania sa a voľným pohybom služieb je to, že voľný pohyb služieb je realizovaný krátkodobo. Jedná sa o krátkodobú ekonomickú aktivitu občana EÚ na území iného členského štátu. Platí zákaz diskriminácie na základe pôvodu poskytovateľa alebo príjemcu služby. Občanovi členského štátu EÚ musí byť umožnené poskytovať službu na území iného členského štátu za rovnakých podmienok, aké platia pre obyvateľa cieľovej krajiny (ZFEÚ, článok 56 a 57, 2016).

Poskytovateľom služby môže byť buď fyzická osoba v členskej krajine alebo právnická osoba so sídlom v členskej krajine poskytujúca službu. Príjemcom služby je fyzická osoba alebo právnická osoba, ktorá službu využíva alebo si praje ju využívať. (Článok 4 smernice č. 2006/123/ES o službách vo vnútornom trhu, 2006). Pri voľnom pohybe služieb je dôležité zdôrazniť cezhraničný prvok. Ak sa všetky prvky služby

odohrávajú v jednom členskom štáte, nejedná sa o voľný pohyb služieb podľa primárneho práva EÚ. Právo EÚ rozlišuje spôsob cezhraničného pohybu na:

- aktívny pohyb služby – presun poskytovateľa cez hranice do iného členského štátu,
- pasívny pohyb služby – príjemca služby sa rozhodne sám, v ktorom členskom štáte bude prijímať službu.

Možnosť poskytovateľa služby sa presunúť za príjemcom je stanovená v ZFEÚ, ale často sa stáva, že je ťažké rozoznať slobodu usadenia sa od poskytnutia služby. Pri slobode usadenia sa musí usadený poskytovateľ službu realizovať dlhodobo, takže musí vykazovať znak trvalosti. Pri posudzovaní krátkodobého alebo dlhodobého charakteru služby sa prihliada aj k dočasnosti poskytovania služby a k jej pravidelnosti. Ak si občan v členskom štáte založí pobočku alebo dcérsku spoločnosť, tak sa jedná o usadenie. Ak si občan v inom členskom štáte založí napríklad len kanceláriu, tak pôjde o poskytovanie služby. V tomto prípade musí poskytovateľ služby preukázať nevyhnutnosť si danú kanceláriu založiť v inom členskom štáte (Tomášek, Týč, 2013).

ZFEÚ zakazuje akúkoľvek diskrimináciu na základe krajiny pôvodu poskytovateľa alebo príjemcu služby, platia však výnimky vzťahujúce sa na výkon verejnej moci, ochranu verejného poriadku, verejnej bezpečnosti a ochranu zdravia (ZFEÚ článok 51-54, 2016). Obmedzenie voľného pohybu služieb je možné, ak je členský štát schopný dokázať, že je z dôvodu verejného poriadku alebo verejnej bezpečnosti nevyhnutné pre dosiahnutie cieľa a že tento cieľ nie je možné dosiahnuť inými spôsobmi (Tomášek, Týč, 2013).

V roku 2006 bola prijatá smernica č. 2006/123/ES o službách vo vnútornom trhu. Mala uľahčiť cezhraničné poskytovanie služieb v mnohých smeroch, ale smernica sa v skutočnosti nevzťahuje na všetky služby. Vyňaté sú napríklad dopravné, finančné alebo zdravotnícke služby (Šišková, 2012).

1.6 Regulácia cien tovarov a služieb v Európskej únii

Thomas J. DiLorenzo (2005) uvádza, že regulácia cien nie je žiadnym novým konceptom a existovala tu už tisíce rokov dozadu, keď podľa historikov bola produkcia a distribúcia obilia regulovaná egyptskými úradmi v 3. storočí pred našim letopočtom. Príklady cenovej regulácie môžeme nájsť aj v dobe modernejšej ako napríklad v čase revolúcie (1775 – 1783), keď v Spojených štátoch boli ceny komodít požadovaných armádou Georga Washingtona kontrolované koloniálnymi vládami, čo spôsobilo vážny nedostatok týchto komodít.

Autori Laguerodie S. a Vergara F. (2008) vo svojej práci Teória cenovej kontroly, kde hodnotia a rozoberajú prínos Johna Kennedyho Galbraitha, uvádzajú, že cenové kontroly vždy vzbudzovali kontroverziu a pred druhou svetovou vojnou ich mnoho ekonómov považovalo za nerozumné. Počas druhej svetovej vojny videlo mnoho ekonómov výhody regulácie cien, ale taktiež rýchlo identifikovali množstvo nákladov na tieto kontroly. Mnohí ekonómovia uprednostňovali obmedzené kontroly cien, ktoré sa mali vzťahovať len na tovar potrebný na boj vo vojne. Aj John Kennedy Galbraith najskôr podporoval obmedzené kontroly, ale neskôr zmenil názor, pretože po vojne mala inflácia tendenciu sa znovu objaviť skôr ako bola dosiahnutá plná zamestnanosť, v dôsledku čoho produkcia aj zamestnanosť stále klesali. Kontrola cien nemusí nutne znamenať, že vláda stanoví nejaké presné ceny, za ktoré sa musia dané komodity kupovať a predávať. Ekonómovia ako John Kenneth Galbraith mali cenovými kontrolami na mysli rôzne politiky, vďaka ktorým je možné upraviť trhové ceny, ktoré spôsobujú problémy. Sú to teda rôzne opatrenia, z ktorých si tvorca politiky môže vybrať to, ktoré podľa neho najefektívnejšie dokáže vyriešiť daný problém. V niektorých prípadoch to môže byť zákonné maximum ceny alebo zákonné minimum (napríklad minimálna mzda), ďalej to môže byť minimálna cena, za ktorú sa vláda zaviazala nakupovať a maximálna cena, za ktorú bude predávať (napríklad poľnohospodárske produkty). Takisto to môže byť dočasné zmrazenie cien alebo stanovené minimá a maximá zmeny cien.

Autori ďalej uvádzajú, že základnou myšlienkou cenovej kontroly je, že ak voľné pohybovanie sa určitých cien má negatívne dôsledky alebo ak kvôli tomu nie je možné dosiahnuť určitý národný cieľ ako napríklad úplná zamestnanosť bez inflácie alebo prístup k jedlu pre každého, tak je tu možnosť kontroly týchto cien, čo môže napomôcť k zlepšeniu situácie. Cenové kontroly sú len určitou časťou riešenia a dokážu získať čas, kým bude rozhodnuté o zavedení komplexnejšieho riešenia. Aby boli cenové kontroly účinné, musia sa zaviesť aj sprievodné opatrenia, ktoré budú znižovať tlak na ceny. Laguerodie S. a Vergara F. (2008) citujú Johna Kennedyho Galbraitha: „kontrola miezd a cien vo vysoko organizovanom sektore hospodárstva nie sú ...celá odpoveď... ale sú súčasťou akejkoľvek kompletnej stratégie“. Metódy, vďaka ktorým je možné, aby vláda dosiahla súlad s cenovou politikou, sú rôzne. Môže ísť od morálneho nátlaku po pokuty a právne obmedzenia, selektívnu liberalizáciu dovozu určitých komodít alebo daňové stimuly. Takéto politiky sú oveľa bežnejšie ako by sme si mohli myslieť. Príkladom môžu byť operácie Federálneho rezervného systému na otvorenom trhu, pretože tieto operácie majú jasný cieľ, a to úpravu úrokovej sadzby. Potom to môže byť prerušenie obchodovania na

burze cenných papierov v New Yorku, pomocou ktorých sa obchodovanie zastaví, keď Dow Jones klesne pod 10%, alebo cenové limity, ktoré nedovoľujú obchodovanie v čase poklesu ceny pod dopredu stanovený limit. Vlády taktiež využívajú aj nástroje regulačnej politiky, vyhrážajú sa spoločnostiam vyšetrovaním, poškodením dobrého mena, pokutami, súdnymi spormi, aby dokázali zvýšiť konkurenciu a znížiť ceny.

Niamh Dunne (2018) uvádza, že implementácia otvorenej a neregulovanej ekonomickej konkurencie na domácom trhu je kľúčovým cieľom právneho rámca Európskej únie. Na druhej strane, regulácia cien je jedným z najvýraznejších odchýlení od tohto hlavného cieľa. Autor analyzuje prístupy k regulácii cien v rámci právneho rámca EÚ vo väčšej miere. Po teoretickom preskúmaní inštitucionálnych a ideologických aspektov hodnotí široké spektrum regulačných situácií: od konkurencie na trhu až po pravidlá voľného pohybu a príklady priamej regulácie prostredníctvom právnych predpisov EÚ. Následne uvádza objasnenie špecifického prístupu k regulácii cien. Touto jeho prácou sa snaží prispieť k hlbšiemu pochopeniu výziev, ktorým čelí snaha o otvorenú a neregulovanú ekonomickú konkurenciu v rámci moderného sociálneho trhového hospodárstva.

Podľa Dunnea je implementácia otvorenej a neregulovanej ekonomickej konkurencie na domácom trhu primárnym cieľom právneho rámca Európskej únie. Pri vytváraní vysoko konkurencieschopného sociálneho trhového hospodárstva sa zásahy zameriavajú na prevenciu a elimináciu protisúťažných praktík podnikov a členských štátov, spolu s koordinovaným úsilím o liberalizáciu odvetví. Cenové kontroly, ktoré sú považované za jednu z najagresívnejších foriem zásahov do trhu, sú považované za najextrémnejšie odchýlenie od tohto cieľa. Autor ďalej uvádza, že cena je kľúčovým faktorom v hospodárskej súťaži, možno by sme ju mohli označiť aj za jej hlavný rozmer - v podstate je hospodárska súťaž určovaná cenou. Právo EÚ interaguje s cenotvorbou a reguluje ju na troch rôznych úrovniach. Po prvé, prostredníctvom pravidiel hospodárskej súťaže obmedzuje schopnosť jednotlivých podnikov stanovovať ceny v určitých situáciách. Ide konkrétne o zákaz kartelov pri určovaní cien, ako aj zákaz stanovovania neprimerane vysokých cien zo strany dominantných podnikov. Nejedná sa však o určovanie cien zo strany štátnej regulácie, ale určovanie cien zo strany podnikov, ktoré je v rozpore s pravidlami hospodárskej súťaže a štátne orgány (regulátor) sa snažia tejto skutočnosti brániť. Po druhé, právo EÚ obmedzuje schopnosť členských štátov regulovať ceny, najmä v rámci pravidiel voľného pohybu. Príkladom je škótska whisky, keď v roku 2015 vnútroštátne snahy o zavedenie minimálnych maloobchodných cien pre alkohol

v Škótsku motivované obavami o verejné zdravie v súvislosti s nebezpečným pitím boli v rozpore s článkom 34 ZFEÚ, keďže vnútroštátna regulácia bránila prístupu na vnútroštátny trh. Po tretie, existuje priestor pre priamu implementáciu cenových kontrol ako vec práva Európskej únie. Významným príkladom je nariadenie o roamingu, ktoré obmedzilo a postupne znížilo ceny za mobilné telefóny pre používateľov, ktorí používajú svoje zariadenia v zahraničí.

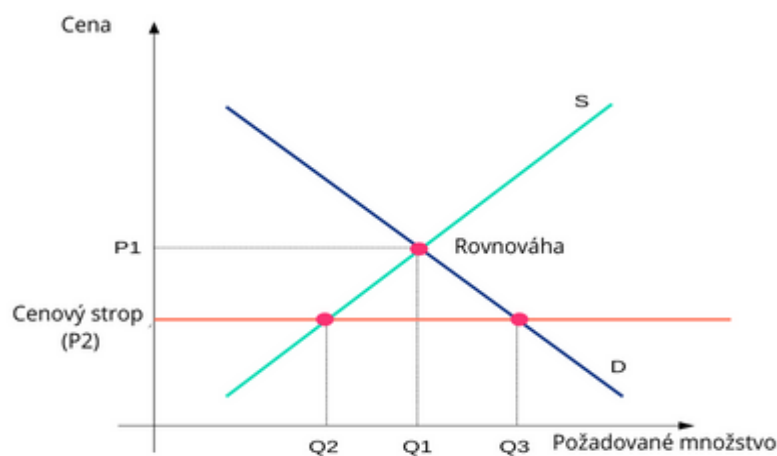
Will Kenton (2023) definuje cenovú reguláciu ako vládou riadený ekonomický zásah, ktorý je určený na to, aby dokázala nasmerovať ekonomiku určitým smerom, napríklad aby boli niektoré tovary pre spotrebiteľov dostupnejšie. Cenová regulácia je protikladom cien, ktoré sú stanovené trhom prostredníctvom dopytu a ponuky a je považovaná za nevyhnutnú na obmedzenie inflácie. Uplatňuje sa na tovary, ktoré spotrebiteľia využívajú v bežnom živote ako napríklad potraviny alebo energie, pohonné hmoty. Napriek tomu, že cenová regulácia sa zavádza v podstate s dobrým úmyslom, z dlhodobého hľadiska môže mať práve opačný efekt a môže viesť k problémom s nedostatkom tovarov, k nútenému pridelovaniu z dôvodu nedostatku tovaru, tvorbe nelegálnych trhov alebo k zhoršeniu kvality produktov. Ak sa cenové minimá nastaví príliš nízko, môže to znamenať obrovské straty pre výrobcov, čím sa znižuje kvalita daných výrobkov kvôli tomu, že výrobcovia budú používať druhotriedny materiál alebo suroviny, aby pokryli straty.

Ako uvádza Christopher J. Neely (2022) cenové kontroly majú dve formy, a to cenové minimá a cenové maximá. Stanovuje ich vláda, ale v niektorých prípadoch aj samotní výrobcovia. Cenové minimá sa zavádzajú na pomoc výrobcovi keď sa zdá, že sú ceny príliš nízke, čo vedie k nekalým obchodným praktikám a práve cenovými minimami je možné tomuto predísť, keďže potom ceny nemôžu klesnúť pod minimum. Cenové maximá sú najvyššie možné ceny, za ktoré sa môžu určité tovary alebo výrobky predávať, a sú zamerané na pomoc spotrebiteľom, keď sa zdá, že sú ceny príliš vysoké na to, aby boli spotrebiteľia schopní dlhodobo takúto situáciu finančne zvládnuť. Jedným z najbežnejších prípadov cenových regulácií je regulácia cien nájomného, kde sa stanovujú maximálne ceny nájomného a aj maximálne medziročné zvyšovanie nájomného, čím sa sleduje udržanie dostupnosti bývania najmä pre ľudí s nižšími príjmami a ľudí na dôchodku (Kenton, 2023). Ďalej to môžu byť ceny liekov, najmä ceny liekov, ktoré sú život zachraňujúce ako napríklad inzulín, a to z dôvodu, že ceny niektorých liekov sú príliš vysoké, aby si ich mohol bežný občan dovoliť. Farmaceutické spoločnosti väčšinou vysoké

ceny liekov obhajujú patentovou ochranou a potrebou pokryť drahé náklady na výskum, vývoj a distribúciu. (David R. Francis, 2005)

Na nasledujúcom grafe 1 môžeme vidieť význam zavádzania cenového maxima, keď pred zavedením cenového stropu bola rovnováha pri cene P_1 a množstve Q_1 . Cenový strop je označený ako P_2 a pri tejto cene sa ponúkané (Q_2) a dopytované (Q_3) množstvo líšia. Na grafe vidno, že pri cene P_2 dostanú výrobcovia menej peňazí za svoj produkt a teda budú menej dodávať (Q_2), čo je v kontraste s dopytovaným množstvom (Q_3) po produkte, ktoré sa zvýši kvôli tomu, že cena sa znížila. Z tohto dôvodu je tu nerovnováha medzi ponúkaným (Q_2) a dopytovaným (Q_3) množstvom.

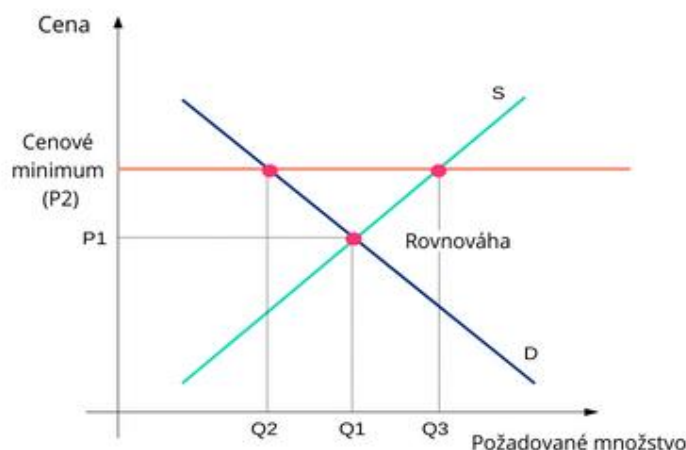
Graf 1 Cenové maximum

Prameň: StudySmarter (2023).

Na grafe číslo 2 môžeme vidieť význam zavádzania cenového minima, keď pred zavedením cenového minima bola rovnováha pri cene P_1 a množstve Q_1 . Spodná hranica ceny je označená ako P_2 a pri tejto cene sa ponúkané (Q_3) a dopytované (Q_2) množstvo líšia. Na grafe môžeme vidieť, že pri cene P_2 dostanú výrobcovia viac peňazí za svoj produkt a budú viac dodávať (Q_3), čo je v kontraste s dopytovaným množstvom (Q_2), ktoré sa zníži kvôli tomu, že cena sa zvýšila. Z tohto dôvodu je tu nerovnováha medzi ponúkaným (Q_3) a dopytovaným (Q_2) množstvom.

Graf 2 Cenové minimum

Prameň: StudySmarter (2023).

Ako uvádza Niamh Dunne (2018): „Dilema cenovej regulácie sa nachádza v zhluku dvoch odlišných ale súvisiacich napätí: regulačného napätia a napätia založeného na suverenite.“ Regulačné napätie sa týka toho, že cenová regulácia je veľmi sporné opatrenie a je kritizovaná ako zbytočná, nákladná, náchylná na zneužitie a nakoniec aj kontraproduktívna. Avšak stretáva sa aj s uznaním, že neobmedzená hospodárska súťaž ničomu neprospieva – negarantuje efektívne alebo spoločnosťou žiadúce výsledky. Aby bola cenová regulácia efektívna, je potrebné dôkladne porozumieť danému trhu, čo súvisí s napätím založeným na suverenite, konkrétne so zdieľaním regulačnej právomoci medzi Európskou úniou a jej členskými štátmi. Nevyhnutnosť a optimálny rozsah cenovej regulácie je možné najlepšie pozorovať na domácom trhu a diferencovaná regulácia môže viesť k narušeniu hospodárskej súťaže, fragmentácii a takisto k presadzovaniu národných záujmov na úkor integrácie. Európska únia sa musí vyrovnávať s týmito možnosťami spolu s možnosťou obmedzenia cenovej slobody na zdanlivo otvorenom trhu.

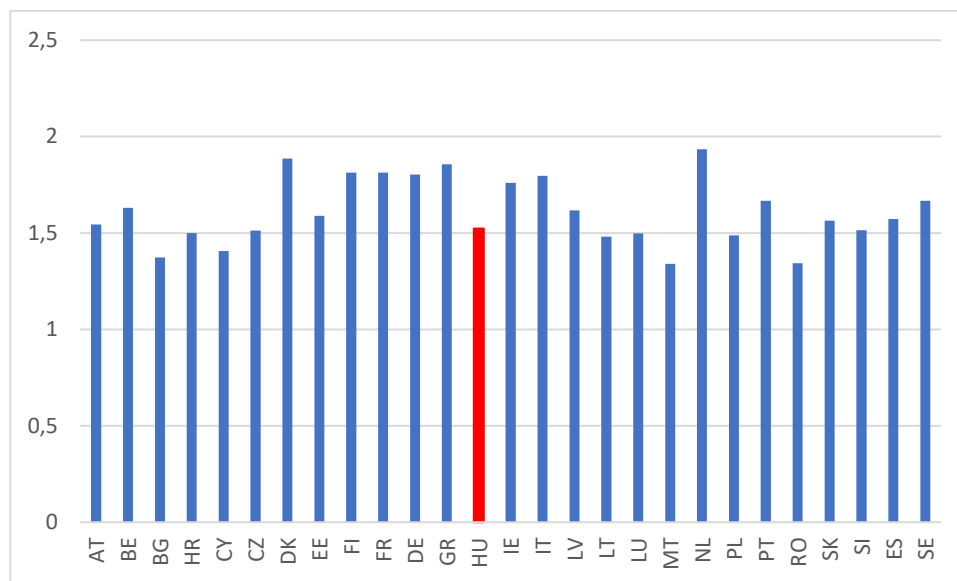
1.7 Regulácia cien pohonných hmôt v Maďarsku

Tamás Szemplér (2022) uvádza, že Maďarsko má za sebou históriu vysokej miery inflácie, keď začiatkom 90. rokov dosiahla až 35%, ale odvtedy opatrenia hospodárskej

politiky prispeli k značnému zníženiu inflácie, keď v roku 2010 bola takmer na nule. Avšak inflácia začala následne znovu narastať, a to už v období pred vojnou na Ukrajine, ale práve táto udalosť rast inflácie výrazne zrýchlila, keď sa nachádzala v auguste 2022 na úrovni takmer 19%. Rast cien energií výrazným spôsobom zasiahol maďarské domácnosti, pretože sa musel upraviť vládny program znižovania režijných nákladov, čo bolo jedno z opatrení na ochranu pred rastúcimi cenami energií zavedené v roku 2013. Maďarská vláda sa rozhodla pre zmiernenie vplyvov inflácie na maďarské domácnosti zaviesť cenové stropy na potraviny, energie ako aj pohonné hmoty. Dňa 15. novembra 2021 maďarská vláda stanovila maximálnu cenu benzínu Euro 95 E10 a nafty na 480 HUF, čo predstavuje 1,13 EUR, čo bolo výrazne pod trhovými cenami, ktoré boli na úrovni okolo 1,8 EUR. Rovnaký strop bol zavedený 28. februára 2022, pričom zastropovanie cien paliva malo pôvodne platiť len do 15. februára 2022. Neskôr sa predĺžilo do 15. mája 2022, následne do 1. októbra, a potom do konca roka 2022 (Tamás Szemplér, 2022). V dôsledku týchto opatrení neboli majitelia automobilov, ktorí využívali tieto druhy paliva, konfrontovaní s rastúcimi trhovými cenami pohonných hmôt, čo potvrdzuje aj fakt, že spotreba paliva bola v lete 2022 veľmi vysoká, avšak od septembra 2022 výrazne poklesla z dôvodu všeobecného zvyšovania cien, v dôsledku čoho čoraz viac ľudí obmedzovalo používanie svojich automobilov aj napriek cenovému stropu na uvedené palivá. Tamás Szemplér (2022) poukazuje na zaujímavý diferenciačný efekt zavedeného cenového stropu, ktorý súvisí s tým, že priemerný vek automobilov, ktoré využívajú maďarskí občania, dosahuje 15 rokov. Táto skutočnosť predstavuje problém, pretože cenový strop na benzín bol zameraný na palivo Euro 95 E10, ktoré obsahuje pomerne vysoký podiel zelených komponentov, a pre staršie autá tento typ paliva nie je vhodné použiť, v dôsledku čoho museli majitelia týchto áut platiť trhové ceny za benzín Euro 98 alebo Euro 100 E5, čo predstavovalo pre relatívne chudobnú časť obyvateľstva vysokú finančnú záťaž.

Čerpace stanice v Maďarsku čelili v dôsledku zavedenia cenových stropov vážnym problémom a obrovskému nárastu dopytu v dôsledku takzvanej palivovej turistiky, keď za lacnejším benzínom cestovali aj ľudia z okolitých krajín. V dôsledku týchto skutočností sa rozhodlo o zúžení okruhu zákazníkov, ktorí mohli tankovať za stropovú cenu. Vylúčené boli maďarské vozidlá nad 7,5 tony a zahraničné vozidlá nad 3,5 tony. V máji 2022 bolo oznámené, že za účelom vyhnúť sa palivovej turistike Maďarsko nastaví rozdielne ceny pohonných hmôt pre vozidlá s maďarskými poznávacími značkami a pre vozidlá so zahraničnými poznávacími značkami, ktoré mali tankovať o 40 % drahšie (Krištof Mohos, 2023).

Graf 3 Ceny benzínu Euro super 95 v krajinách EÚ v apríli 2022

Prameň: Vlastné spracovanie podľa Fuel-prices.eu (2022).

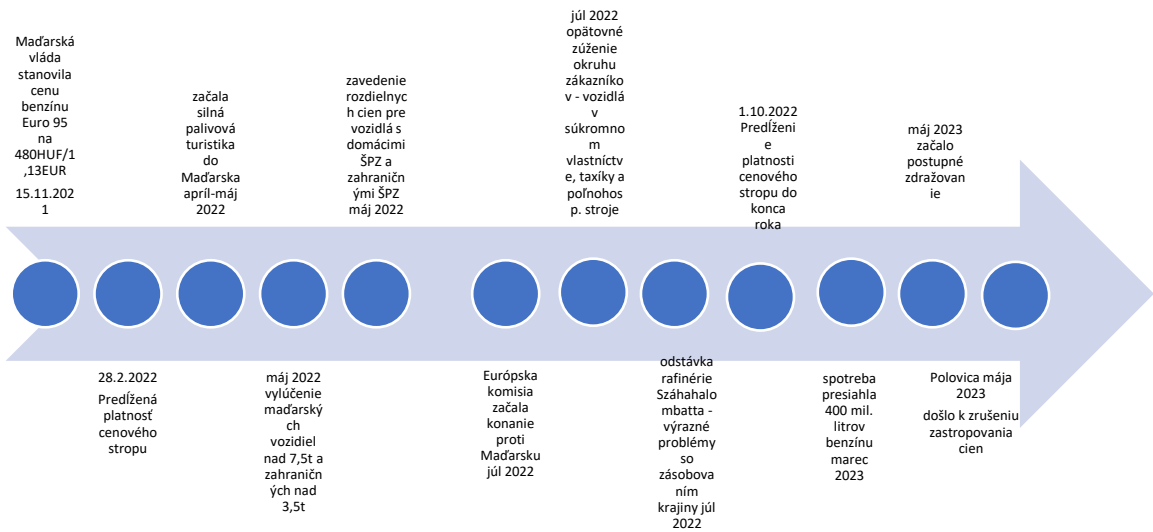
Na grafe číslo 3 môžeme vidieť porovnanie cien benzínu Euro super 95 v krajinách EÚ v apríli 2022, ktorý bol posledným mesiacom pred oznámením Maďarska, že nastaví rozdielne ceny za palivo pre domácich a zahraničných zákazníkov. Z grafu vidno, že Maďarsko v tomto období patrilo ku krajinám s najlacnejším benzínom v EÚ. Lacnejší benzín malo len Bulharsko, Cyprus, Litva, Luxembursko, Malta a Rumunsko.

V dôsledku rozhodnutia Maďarska zaviesť rozdielne ceny pre vozidlá s maďarskými poznávacími značkami a vozidlá so zahraničnými poznávacími značkami začala Európska komisia 15.7.2022 konanie proti Maďarsku, keď vyzvala maďarské orgány, aby dodržiavali právne predpisy Európskej únie súvisiace s voľným pohybom tovarov a služieb, slobody usadiť sa, voľného pohybu občanov a pracovníkov, zásadou nediskriminácie a pravidiel oznamovania v rámci transparentnosti jednotného trhu. Komisia sa vyjadrila, že takéto jednostranné konanie na vnútroštátnej úrovni a zavádzanie diskriminačného zaobchádzania je v rozpore s ustanoveniami vnútorného trhu a Maďarsko malo 2 mesiace na to, aby vyriešilo pripomienky Komisie (Krištof Mohos, 2023). V stanovisku Európskej komisie sa ďalej uvádzalo, že „zaručenie riadneho fungovania jednotného trhu má v súčasnej geopolitickej situácii mimoriadny význam, keďže je našim hlavným nástrojom na prekonanie súčasných deštruktívnych ekonomických dopadov vyplývajúcich z ruskej invázie na Ukrajinu. Jednostranné kroky na národnej úrovni a uplatňovanie diskriminačného zaobchádzania sú v rozpore s princípom voľného pohybu v

rámci jednotného trhu a nemôžu byť riešením“ (Zsófia Póllós, 2022). Zo strany Maďarska sa k situácii vyjadril minister technológie a priemyslu László Palkovics, ktorý tvrdil, že „rast cien benzínu je spôsobený vojnou. Vo vojnovej situácii má vláda právo chrániť maďarský ľud. Preto vláda zachováva stropové ceny benzínu“ (Portfolio, 2022). K situácii sa vyjadrila taktiež Judit Varga: „V odpovedi na predchádzajúci prieskum Komisie týkajúci sa duálneho maďarského cenového systému pohonných hmôt vláda zdôraznila, že pri jeho zavedení sa opatrenie týkalo všetkých. Avšak inflácia, vojnová situácia a veľmi vysoká palivová turistika ohrozila bezpečnosť dodávok do takej miery, že kabinet vyradil z okruhu vozidlá so zahraničnými poznávacími značkami“ (Zsófia Póllós, 2022).

V júli 2022 došlo k ďalšiemu zúženiu okruhu zákazníkov, ktorí mohli nakupovať za stropové ceny. V tomto období cenový strop platil iba pre vozidlá v súkromnom vlastníctve, taxíky a poľnohospodárske stroje. MOL v tom čase ohlásil aj odstávku rafinérie Száhalombatta z dôvodu údržby, čo výrazne sťažilo zásobovanie krajiny benzínom. Samotná palivová turistika spôsobila maďarskému trhu s pohonnými hmotami vážny logistický problém, keďže cenové stropy spôsobili obrovský nárast dopytu. V marci 2023 spotreba benzínu presiahla 400 miliónov litrov (Krištof Mohos, 2023). Od polovice mája 2023 nastalo prudké zdražovanie cien pohonných hmôt z dôvodu zrušenia zastropovania cien, keď v porovnaní s najnižšími bodmi počas trvania cenového stropu stúpila cena o 15,1 %, čo predstavuje nárast o 84 HUF za liter, a cena nafty vzrástla o 25,6 % alebo o 139 HUF za liter (Krištof Mohos, 2023). Priebeh udalostí po zastropovaní cien pohonných hmôt v Maďarsku môžeme vidieť na obrázku 1.

Obrázok 1 Priebeh situácie po zastropovaní cien pohonných hmôt v Maďarsku od 15.11.2021

Prameň: Vlastné spracovanie (2023).

Graf 4 Množstvo voľne dostupného paliva v rokoch 2015 – 2023 v Maďarsku (v miliardách litrov)

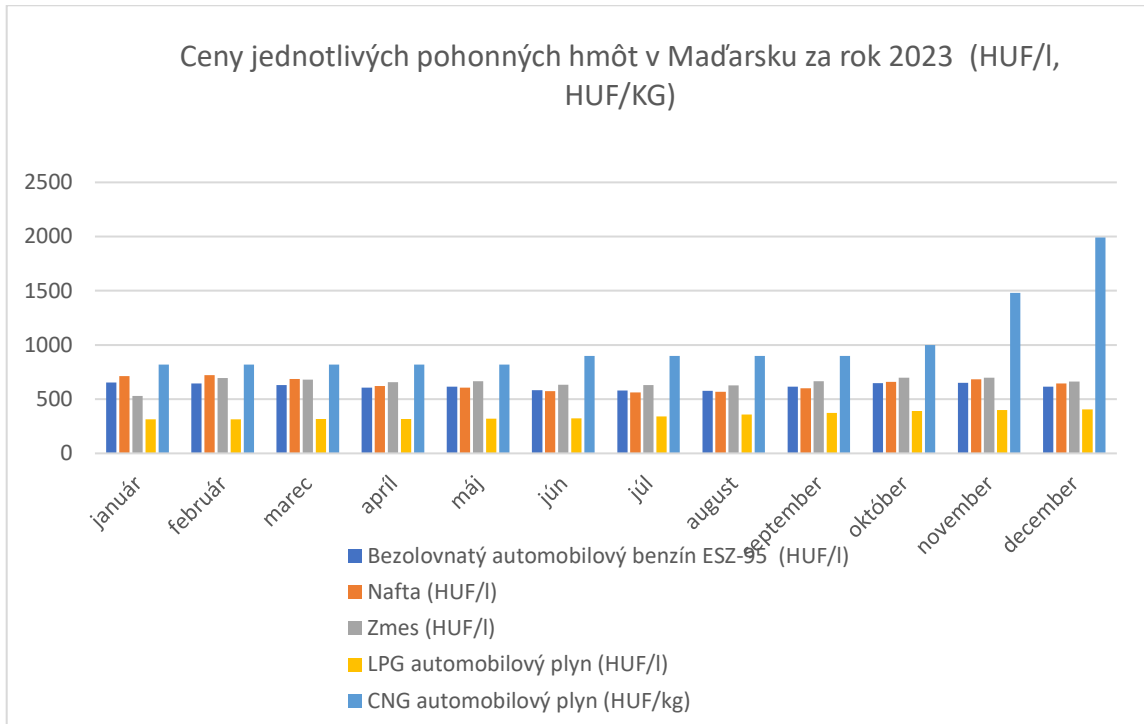

Prameň: NAV, Portfolio (2023).

Na grafe číslo 4 môžeme vidieť vývoj množstva dostupného paliva v rokoch 2015 – 2023 v miliardách dolárov. Vidíme, že počas trvania pandémie Covid – 19 táto hodnota výraznejšie poklesla v dôsledku nízkeho dopytu, ale následne sa v dôsledku zavedenia cenových stropov, a s tým spojeným vysokým dopytom sa za rok 2022, nachádzala na historickom maxime 7 miliárd litrov. Následne dopyt opäť klesal v dôsledku obmedzení

na nakupovanie za stropové ceny a následného zdražovania cien pohonných hmôt v roku 2023.

Graf 5 Ceny jednotlivých pohonných hmôt v Maďarsku za rok 2023 (HUF/l, HUF/kg)

Prameň: Vlastné spracovanie podľa NAV (2023).

Na grafe číslo 5 vidíme vývoj cien za liter, resp. kg pohonných hmôt v Maďarsku v jednotlivých mesiacoch za rok 2023. Môžeme vidieť, že oproti zastropovaným cenám sú ceny v roku 2023 výrazne vyššie, keď benzín bol už za január na úrovni 655 HUF/l oproti 481 HUF/l v roku 2022.

2 Ciele práce, metodika práce a metódy skúmania

Hlavným cieľom tejto práce je na základe priblíženia problematiky regulácie cien tovarov na vnútornom trhu EÚ z pohľadu pravidiel pre voľný pohyb tovarov, služieb a osôb medzi členskými štátmi EÚ a aplikácie týchto pravidiel v prípadoch opatrení upravujúcich spôsob predaja tovarov, ale aj prípadov, keď opatrenia spôsobujú obmedzenia pre voľný pohyb, posúdiť súlad regulácie cien pohonných hmôt v Maďarsku s pravidlami vnútorného trhu EÚ pre voľný pohyb.

V zmysle splnenia hlavného cieľa sme zadefinovali nasledujúce čiastkové ciele:

- Identifikovať a vysvetliť pravidlá voľného pohybu tovaru, služieb a osôb na vnútorného trhu EÚ uplatniteľné na prípady cenovej regulácie.
- Preskúmať viaceré prípady regulácie cien v členských štátoch EÚ, ako aj rozhodnutia Súdneho dvora v prípadoch týkajúcich sa regulácie cien.
- Aplikovať pravidlá voľného pohybu v rámci jednotného trhu EÚ na prípad regulácie cien pohonných hmôt v Maďarsku a posúdiť súlad tejto regulácie s pravidlami vnútorného trhu.
- Navrhnuť možné opatrenia na riešenia situácie regulácie cien v Maďarsku.

Na začiatku práce sme preskúmali dostupné zdroje, aby sme vedeli vybrať tie, ktoré sú pre nás najrelevantnejšie. Týmto sme získali podrobný prehľad o problematike skúmanej témy, vďaka čomu sme mohli spracovať teoretickú časť práce. Čo sa týka zvolenej metódy, používali sme najmä analýzu, tému sme si rozdelili viac častí. Najskôr sme zadefinovali vnútorný trh EÚ, a to, ako sa vyvíjal, a následne sme sa venovali jeho slobodám. V prípade voľného pohybu tovaru sme bližšie rozoberali množstevné obmedzenia obchodu a opatrenia s rovnocenným účinkom, ako aj a obmedzenia obchodu pri poskytovaní štátnej pomoci. Voľný pohyb osôb sme rozoberali z pohľadu občianstva EÚ, osobnej a vecnej pôsobnosti pohybu osôb a voľného pohybu pracovníkov. Pri voľnom pohybe pracovníkov sme sa pozreli aj na to, kedy sa jedná o priamu a nepriamu diskrimináciu. Rozoberali sme aj voľný pohyb služieb a slobodu usadzovania sa, rozdiely medzi týmito dvoma pojmami a takisto diskrimináciu v oblasti tejto slobody. Ďalej sme sa venovali regulácii cien tovarov a služieb v EÚ a regulácii cien pohonných hmôt v Maďarsku.

V praktickej časti našej práce budeme skúmať reguláciu cien liekov v členských krajinách EÚ vrátane Slovenska. V tejto časti využijeme komparáciu jednotlivých prístupov členských krajín k regulácii cien. Venovať sa budeme aj prípadom, ktoré Súdny

dvor EÚ riešil v súvislosti s reguláciou cien, kde budeme analyzovať tieto právne prípady. Získané poznatky syntetizujeme, aby sme ich ďalšej časti využili pri aplikácii pravidiel vnútorného trhu na prípad regulácie cien pohonných hmôt v Maďarsku. Napokon navrhujeme možné opatrenia regulácie cien tak, aby neporušovali zásady vnútorného trhu EÚ a neboli diskriminačné.

3 Výsledky práce a diskusia

V tejto časti práce sa budeme venovať príkladom regulácie cien v podmienkach jednotlivých členských štátov EÚ, kde sa pozrieme na reguláciu cien liekov v členských krajinách EÚ a následne aj na aktuálnu reguláciu cien liekov na Slovensku. Slovensko porovnáme s jednotlivými členskými krajinami EÚ v tejto oblasti. Regulácia cien liekov je podľa nášho názoru vhodným príkladom regulácie cien, pretože lieky sú kľúčovými pre zdravie obyvateľstva a majú významný dosah na zdravotnícky sektor a hospodárstvo. Okrem toho regulácia zasahuje do konkurenčného prostredia farmaceutického priemyslu a má medzinárodný vplyv na obchod a vzťahy medzi krajinami. Následne sa budeme venovať prípadom, ktoré riešil Súdny dvor EÚ v súvislosti s reguláciou cien. Budeme analyzovať dva prípady vybrané z judikatúry Súdneho dvora, ktoré sa týkajú sporov z dôvodu regulácie cien. V prípade Deutsche Parkinson Vereinigung eV sa jednalo o spor vo veci stanovenia jednotných cien v lekárňach pri predaji humánných liekov v Nemecku. Prípád The Scotch Whisky Association sa týkal sa minimálnej ceny za jednotku alkoholu pre maloobchodný predaj alkoholických nápojov v Škótsku. Následne budeme aplikovať pravidlá vnútorného trhu EÚ na prípad regulácie cien pohonných hmôt v Maďarsku a náš pohľad na to, ktoré ustanovenia práva EÚ týkajúce sa základných slobôd vnútorného trhu boli porušené. V poslednej podkapitole sa budeme venovať návrhu možných opatrení regulácie cien v rámci vnútorného trhu EÚ tak, aby opatrenia neboli diskriminačné a boli v súlade so zásadami vnútorného trhu.

3.1 Vybrané príklady regulácie cien v podmienkach jednotlivých členských štátov EÚ

V tejto podkapitole sa pozrieme na niektoré vybrané príklady regulácie cien v podmienkach jednotlivých členských štátov EÚ ako je regulácia cien liekov v členských krajinách EÚ, regulácia cien liekov v SR alebo sa pozrieme taktiež na judikatúru Súdneho dvora EÚ v prípadoch Deutsche Parkinson Vereinigung eV a The Scotch Whisky Association.

3.1.1 Regulácia cien liekov v členských krajinách EÚ

Napriek integrácii členských štátov EÚ na mnohých úrovniach zostáva zdravotná starostlivosť a cenotvorba liečiv zónou národnej autonómie. To znamená, že regulácia cien liekov sa líši v závislosti od krajiny. V niektorých krajinách sú stanovené pevné ceny, v iných krajinách sú ceny rôzne. Medzi členskými štátmi sú rozdiely aj v uplatnených metódach cenovej regulácie pre patentované, nepatentované ale aj voľnopredajné lieky.

Rozdielne prístupy k cenovej regulácii odrážajú rozdielne prístupy národných politík jednotlivých členských štátov EÚ v historickom a kultúrnom kontexte systému zdravotnej starostlivosti, ako aj potrebu obmedziť výdavky na lieky, regulovať dopyt po liekoch a dodržanie miery rovnováhy cieľov zdravotnej politiky s cieľmi priemyselnej politiky ako podpora farmaceutického výskumu a vývoja, zamestnanosti a pozitívnej obchodnej bilancie (Mrazek, 2002).

Podľa Mrazek (2002) sa v 90. rokoch 20. storočia farmaceutické výdavky v snahe kontrolovať zdravotnú starostlivosť a náklady na lieky stali spoločným cieľom úsilia o znižovanie nákladov. Lieky boli cieľom, pretože tvorcovia politík ich považujú za viditeľný výdavok, ktorý môže priniesť úspory nákladov prostredníctvom priameho zásahu a zároveň sú politicky menej citlivé, ako keby došlo k znižovaniu v oblasti služieb alebo platov. Rastúce výdavky na lieky je možné pripísať využívaniu nových technológií a meniacim sa demografickým vzorcom. Dôležité sú ale aj nedokonalosti, ktoré vedú k zlyhaniu trhu, ako napríklad vstupné bariéry na strane ponuky, ktoré predstavujú patenty, proces a dĺžka schvaľovania regulačnými orgánmi, diferenciácia produktov a vernosť značke. Následne to môžu byť agentúrne vzťahy (medzi farmaceutickými spoločnosťami a rôznymi agentúrami alebo organizáciami, ktoré môžu ovplyvniť distribúciu alebo predaj liekov) alebo morálne riziko spojené so štvorstupňovou štruktúrou dopytu, kde lekár predpisuje, lekárnik vydáva, pacient konzumuje a vo väčšine prípadov platí nepríbuzná tretia strana, teda zdravotná poisťovňa. Úsilie o nápravu nedokonalostí trhu podporilo vytvorenie podstatnej časti regulačných zásahov na obmedzenie nákladov na trhu s farmaceutickými výrobkami, keďže sa verilo, že samotná hospodárska súťaž by nestačila na zabezpečenie efektívnych cien. Európska komisia vyjadrila svoje obavy v súvislosti s vnútroštátnymi politikami stanovovania cien liekov, ktoré sa zameriavajú na krátkodobé politické potreby a obmedzujú hospodársku súťaž stanovením cien.

Tabuľka 1 Porovnanie výdavkov na zdravotníctvo a lieky v krajinách EÚ na začiatku a na konci 90. rokov 20. storočia

	Celkové výdavky na zdravie ako podiel na HDP(v %)	Zastúpenie verejného lekárstva v celkovej zdravotnej starostlivosti (v %)	Verejné lekárenské výdavky ako % z celkových farmaceutických výdavkov	Verejné lekárenské výdavky na obyvateľa (USD)	Trh s voľnopredajnými liekmi ako % celkového farmaceutického trhu	Priemerná cena od výrobcu za balenie liekov v PPP
Krajina	1990/ posledný rok	1990/ posledný rok	1990/ posledný rok	1990/ posledný rok	1996/ 2000	1989/ 1998
Rakúsko	7,1/8,2 (1999)	10,3/13,6 (1997)	57,2/74,5 (1997)	NA/NA	8,5/7,4	53/90
Belgicko	7,4/8,8 (1999)	NA/11,4 (1999)	46,8/44,7 (1997)	91/177 (1999)	17,2/15,8	64/110
Dánsko	8,5/8,4 (1999)	3,1/5,2 (1999)	34,2/47,5 (1999)	37/97 (1999)	16,3/13,5	NA/NA
Fínsko	7,9/6,8 (1999)	5,5/9,8 (1999)	47,4/48,9 (1999)	58/114 (1999)	16,5/13,3	65/113
Francúzsko	8,6/9,4 (1999)	14,5/17,1 (1999)	56,7/58,6 (1999)	172/283 (1999)	11,1/8,4	42/49
Nemecko	8,7/10,3 (1999)	13,7/11,6 (1998)	73,1/69,2 (1998)	167/209 (1998)	17,4/14,9	83/113
Grécko	7,5/8,4 (1999)	16,3/19,4 (1998)	70,3/61,6 (2000)	72/152 (2000)	NA/NA	49/71
Írsko	6,7/6,8 (1999)	10,1/10,5 (1998)	65/81,9 (1998)	58/124 (1998)	21,0/18,2	83/103
Taliansko	8,1/8,2 (1999)	17,0/12 (1998)	72,3/44,0 (1997)	175/165 (1999)	7,9/7,8	70/88
Luxembursko	6,1/6,1 (1999)	13,6/10,2 (1999)	84,6/80,8 (1999)	188/241 (1999)	NA/NA	NA/NA
Holandsko	8,5/8,7 (1999)	8,9/10,3 (1999)	66,6/64,2 (1999)	85/160 (1999)	10,0/12,2	NA/NA
Portugalsko	6,2/7,7 (1999)	23,7/26,5 (1997)	62,3/66,1 (1997)	95/205 (1997)	11,6/7,7	96/134
Španielsko	6,6/7,0 (1999)	16,2/20,9 (1998)	71,7/77,3 (1997)	104/191 (1998)	12,4/8,7	54/84
Švédsko	8,5/7,9 (1999)	6,4/10,9 (1997)	71,7/71,2 (1997)	86/157 (1997)	6,7/9,7	105/170

Prameň: Vlastné spracovanie podľa Mrazek (2002).

V tabuľke číslo 1 môžeme vidieť porovnanie údajov o výdavkoch na zdravotníctvo a lieky v krajinách EÚ na začiatku a na konci 90. rokov. Vidíme, že vďaka snahám o znižovanie nákladov na lieky dosiahli niektoré krajiny úspory vo verejnom sektore. Konkrétne sa jedná o Nemecko, Taliansko a Luxembursko. Celkové výdavky na zdravotnú starostlivosť ako percento HDP zostalo vo väčšine krajín nezmenené alebo sa zvýšilo. Najväčší nárast zaznamenalo Nemecko, Portugalsko a Belgicko. Naopak pokles bol zaznamenaný v Dánsku, Fínsku a Švédsku. Verejné financovanie (financovanie štátnymi, regionálnymi a miestnymi orgánmi) liekov a iných predmetov krátkodobej spotreby, ako aj percento výdavkov na verejné zdravotníctvo bolo najvyššie v Portugalsku (26,5%), potom nasledovalo Španielsko (20,9%) a Grécko (19,4%). Okrem Nemecka, Talianska a Luxemburska sa všetkým krajinám zvýšili verejné výdavky na lieky ako percento celkových výdavkov na verejnú zdravotnú starostlivosť. Najväčší nárast zaznamenalo Španielsko a Švédsko. Za rovnaké obdobie sa verejné výdavky na lieky na obyvateľa zvýšili vo všetkých krajinách okrem Talianska. V roku 1990 boli verejné výdavky na lieky ako percento z celkových výdavkov na lieky najvyššie v Luxembursku (84,6%), Nemecku (73,1%) a Taliansku (72,3%). Na konci 90. rokov Luxembursko napriek zaznamenanému poklesu zostalo naďalej na prvej priečke (80,8%), nasledovalo Írsko (81,9%) a Španielsko (77,3%). Čo sa týka porovnania priemernej ceny liekov od výrobcu za balenie v parite kúpnej sily, tak v rokoch 1989 aj 1998 mali Francúzsko, Grécko a Španielsko trvalo najnižšie priemerné ceny od výrobcu. Naopak Švédsko a Portugalsko patrili medzi krajiny s najvyššími cenami od výrobcov.

Krajiny EÚ majú rôzne prístupy a často používajú viacero spôsobov regulácie cien. Môžeme identifikovať štyri hlavné metódy regulácie cien, ktorými sú:

1. fixné ceny
2. kontrola zisku
3. ceny zamerané na efektívnosť nákladov
4. referenčné ceny

Nemecko a Dánsko, ktoré umožňujú voľnú cenotvorbu nových produktov na trhu, aplikovali mechanizmy ako zavedenie referenčných cien nepatentovaných liekov, zníženie cien a zmrazenie cien s cieľom dosiahnuť zníženie cien produktov. Niektoré krajiny používajú rozdielne metódy regulácie na patentované lieky a viaczdrojové lieky (lieky obsahujúce viacero účinných látok alebo zložiek). Pri uplatňovaní rovnakej cenovej schémy je očakávané, že generiká budú lacnejšie ako pôvodná originálna značka. Takto to funguje napríklad v Belgicku, Grécku, Taliansku alebo Portugalsku. Nemocničný trh môže

byť regulovaný aj oddelene ako napríklad vo Francúzsku, kde sú lekárne zodpovedné za stanovenie cenových zmlúv (Pelen, 2000). Krajiny ako Fínsko alebo Švédsko majú voľnú cenotvorbu v prípade, že produkt nie je preplácaný systémom verejného zdravotníctva. Vo všeobecnosti platí, že ak je regulácia spojená s úhradou, pevná cena sa stáva trhovou cenou. Napríklad cena dohodnutá vo Francúzsku a Írsku za úhradu je cenou, za ktorú musí byť liek predávaný aj na súkromné recepty. Je to z dôvodu, že predpisy v mnohých krajinách EÚ stanovujú, že liek môže byť predávaný iba za jednotnú cenu a vo všeobecnosti je prístup na trh bez úhrady výrazne obmedzený (Kanavos, 2002).

Tabuľka 2 Prehľad prístupov k regulácii cien liekov vo vybraných krajinách Európskej únie (EÚ)

Krajina	Voľná cenotvorba	Fixné ceny	Ceny zamerané na efektívnosť nákladov	Kontrola ziskov	Referenčné ceny	Týka sa patentovaných liekov	Týka sa viacdrogových liekov	Týka sa voľnopredajných liekov
Rakúsko		X				áno	áno	áno
Belgicko		X				áno	nie	nie
Dánsko	X		X			áno	nie	áno
Fínsko		X	X		X	áno	nie	áno
Francúzsko		X	X			áno	áno	nie
Nemecko	X					áno	nie	nie
Grécko		X			X	áno	áno	áno
Írsko		X	X			áno	áno	nie
Taliansko		X	X			áno	nie	nie
Luxembursko		X				áno	áno	áno
Holandsko		X			X	áno	áno	nie
Portugalsko		X	X			áno	áno	nie
Španielsko		X	X			áno	áno	áno
Švédsko		X	X		X	áno	áno	áno

Prameň: Vlastné spracovanie podľa Mrazek (2002).

Čo sa týka jednotlivých metód regulácie cien, tak všetky krajiny EÚ okrem Nemecka uplatňovali zavádzanie fixných cien na patentované lieky, vrátane Dánska, ktoré zaviedlo cenové stropy medzi rokmi 1998 – 2000 (Heinesen, 2002). Ako už sme spomínali, existuje viacero kombinácií prístupov k regulácii cien využívaných na stanovenie fixných cien. Avšak majú spoločný cieľ, ktorým je zabezpečenie rozumných fixných cien na lieky tak, aby boli dostupné pre daný systém zdravotnej starostlivosti. Cenové úrovne za lieky, ktoré sú prijateľné, sa líšia v závislosti od krajiny, v ktorej sú zavádzané, a závisia od mnohých faktorov, ako je rozpočet, predpisovanie, využívanie, politický význam farmaceutického priemyslu pre krajinu a iné relevantné záujmy. Ceny môžu byť fixované

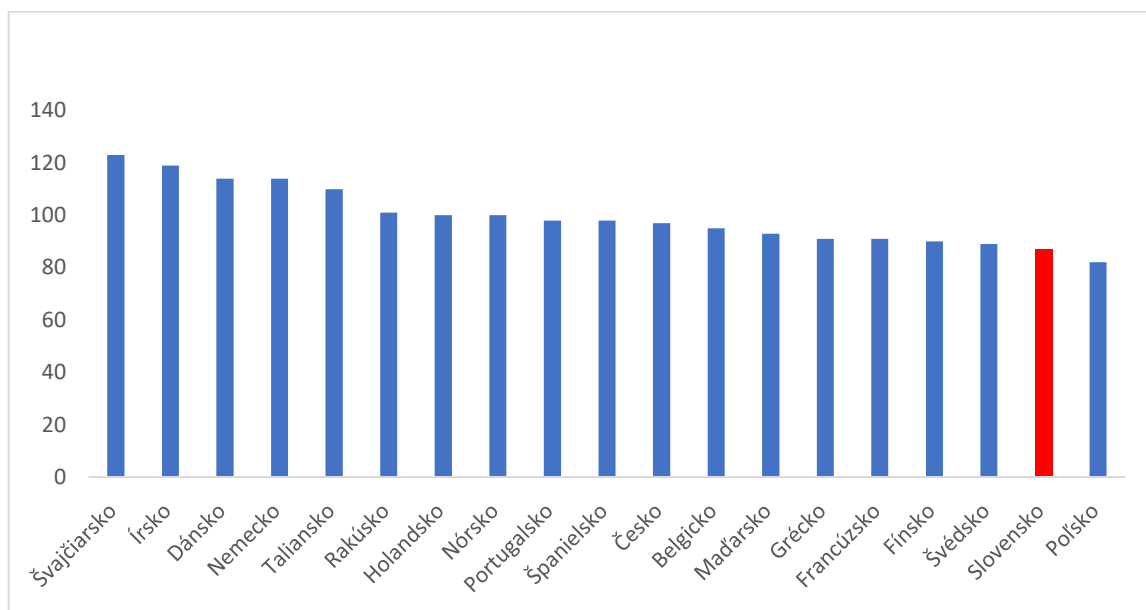
prostredníctvom rokovaní ako napríklad vo Francúzsku alebo Španielsku, alebo sú ceny fixované vnútroštátnymi orgánmi podľa zoznamu rozhodujúcich faktorov. Prostredníctvom vyjednávania regulačné orgány berú do úvahy náklady výrobcov, ale takisto môže zavážiť terapeutický prínos, inovatívnosť, investície do výskumu a vývoja, cena podobných produktov, medzinárodné ceny, objem predajov, náklady na reklamu a prínos odvetvia pre ekonomiku danej krajiny. Ekonomické hodnotenia sú čoraz viac ovplyvňované práve výsledkami procesu fixovania cien. Stanovenie fixných cien ponúka lepšiu alternatívu k regulácii založenej na nákladoch a dáva spoločnostiam motiváciu k efektívnejšej výrobe. Faktory, ktoré sa berú do úvahy pri stanovovaní cien liekov, môžu byť subjektívne, netransparentné alebo ovplyvnené zaujatím voči niektorej strane. Ďalším faktorom pri stanovovaní cien môže byť porovnávanie cien medzi podobnými produktmi v rámci krajiny alebo porovnanie s produktmi v iných krajinách EÚ. Krajiny môžu zväžiť priemernú cenu v EÚ ako napríklad Rakúsko, Belgicko, Francúzsko, Taliansko alebo cenu iba v určitých vybraných krajinách, tzv. basket price ako napríklad Fínsko, Írsko, Holandsko a Portugalsko. Taliansko do roku 1998 obmedzovalo krajiny na porovnávanie cien na Španielsko, Francúzsko, Nemecko a v tom čase ešte Spojené Kráľovstvo, ale následne spravili zmenu, aby zahrnuli všetky krajiny EÚ z dôvodu obáv, že predchádzajúci systém mohol porušovať pravidlá voľného pohybu tovarov udržiavaním veľmi nízkych cien, ktoré odrádzali od dovozu (Jommi, 2002). Niektoré krajiny uplatňovali fixné ceny v závislosti od objemu predaja, ktoré sa nazývali aj cenovo-objemové dohody. Príkladom mohlo byť Rakúsko, Francúzsko alebo Španielsko a Švédsko. Ceny sa stanovovali podľa objemu tak, že ak objem prekročil určitú hodnotu, cenová hladina sa znížila (Eggermont, Kanavos, 2002). Môžeme povedať, že fixovaním cien neboli dosiahnuté ciele na zníženie farmaceutických nákladov, čo sa odrazilo na rôznych zmenách v prístupoch k tvorbe cien, zavedením rôznych metód cenovej kontroly alebo politík na strane dopytu v mnohých krajinách. Napríklad Francúzsko od roku 1975 vyskúšalo množstvo politík s cieľom dosiahnuť najnižšie ceny v Európe. Avšak s neobmedzenými a zvyšujúcimi sa objemami na kompenzáciu klesajúcich marží sa zvyšovali aj farmaceutické výdavky, čo vládu viedlo k hľadaniu alternatívnych riešení (Le Pen C., 1996). V mnohých krajinách, ktoré zavádzali fixné ceny, došlo aj k zníženiu cien a zmrazeniu cien, čo dokazuje, že fixnými cenami sa dosahuje len krátkodobá kontrola nákladov a zvýšenie objemu predajov viedlo aj k zvýšeniu výdavkov.

3.1.2 Regulácia cien liekov v SR

Šéf INEKO (Inštitút pre ekonomické a sociálne reformy) Dušan Zachara sa vyjadril, že „Slovensko patrí medzi krajiny s najprísnejšou cenovou reguláciou liekov v EÚ a najnižšími úradne určenými cenami liekov“ (mediweb, 2023). Odvrátenou stranou je nedostupnosť niektorých liekov na trhu. Na tento problém poukázala aj Slovenská lekárska komora a Ministerstvo zdravotníctva prisľúbilo zatriaktívnenie slovenského trhu pre výrobcov liekov. U slovenských pacientov s týmto stavom vládne nespokojnosť, pretože nerozumejú, prečo lieky bežne dostupné v zahraničí nie sú dostupné na Slovensku. V súčasnosti je skôr možné zabezpečiť pacientovi liečbu, ktorá je náročná a inovatívna, ako liečbu bežnými liekmi pre liečenie bežných diagnóz, ktorá stojí jednotky avšak maximálne desiatky eur. V období, keď bola táto práca spracovávaná sú nedostatkové najmä lieky na ochorenia kardiovaskulárneho a neurologického systému, ale aj niektoré antibiotiká a vakcíny. Pri niektorých druhoch liekov to nie je až taký problém, pretože existuje generická alternatíva daného lieku, ktorú vie lekárnik odporučiť, avšak problém nastáva v prípade, keď takáto alternatíva neexistuje. Táto situácia môže byť zapríčinená výrobnými a distribučnými výpadkami v globálnom meradle, ale pravdepodobne aj slovenským systémom určovania cien za jednotlivé lieky, ktoré sú na úrovni priemeru troch najnižších cien v EÚ (mediweb, 2023).

Analýza, ktorá bola publikovaná švédskym TLV (Dental and Medical Benefits Agency, Agentúra pre zubné a lekárske benefity), porovnala katalógové ceny široko predpisovaných patentovo chránených ambulantných liekov v jednotlivých krajinách EÚ.

Graf 6 Porovnanie cien liekov v EÚ za rok 2022

Prameň: Vlastné spracovanie podľa GMDP Academy (2023).

Na grafe 6 môžeme vidieť, že Švajčiarsko má najvyššie ceny v EÚ na úrovni 123 % európskeho priemeru. Po ňom nasleduje Írsko so 119 % európskeho priemeru, následne Dánsko a Nemecko zhodne po 114 % a Taliansko 110 %. Na opačnom konci cenového spektra sa s najnižšími cenami nachádza Poľsko s 82 % európskeho priemeru, nasledované Slovenskom s 87 % a Švédsko s 89 %. Na nízkych úrovniach sa nachádzajú aj ceny vo Fínsku (90%), Francúzsku a Grécku (91%). Táto analýza zahŕňala lieky, ktoré boli dostupné ambulantne vo Švédsku a v každej porovnávacej krajine. Pri porovnávaní katalógových cien je potrebné prizerať na to, že zľavy a rabaty, ktoré nie sú verejne dostupné, môžu v niektorých krajinách ako Nemecko alebo Taliansko viesť k výrazne nižším cenám.

Svetová zdravotnícka organizácia (WTO) v roku 2022 začala konzultačný proces s cieľom zabezpečiť zlepšený prístup k novým vysoko nákladným liekom v Európe prostredníctvom vytvorenia platformy viacerých zainteresovaných strán. V septembri 2022 podpísalo vyhlásenie 53 krajín. Týmto vyhlásením sa zaviazali identifikovať riešenia pre zlepšenie prístupu k účinným, novým a nákladným liekom v regióne. Na zasadnutí regionálneho výboru sa prihlásilo o slovo 19 krajín, aby poukázali na problémy, ktorým čelili pri poskytovaní prístupu k vysoko nákladným liekom, ale aj k základným liekom. Platforma nových liekov, ktorá je prvá svojho druhu, má byť bezpečným priestorom,

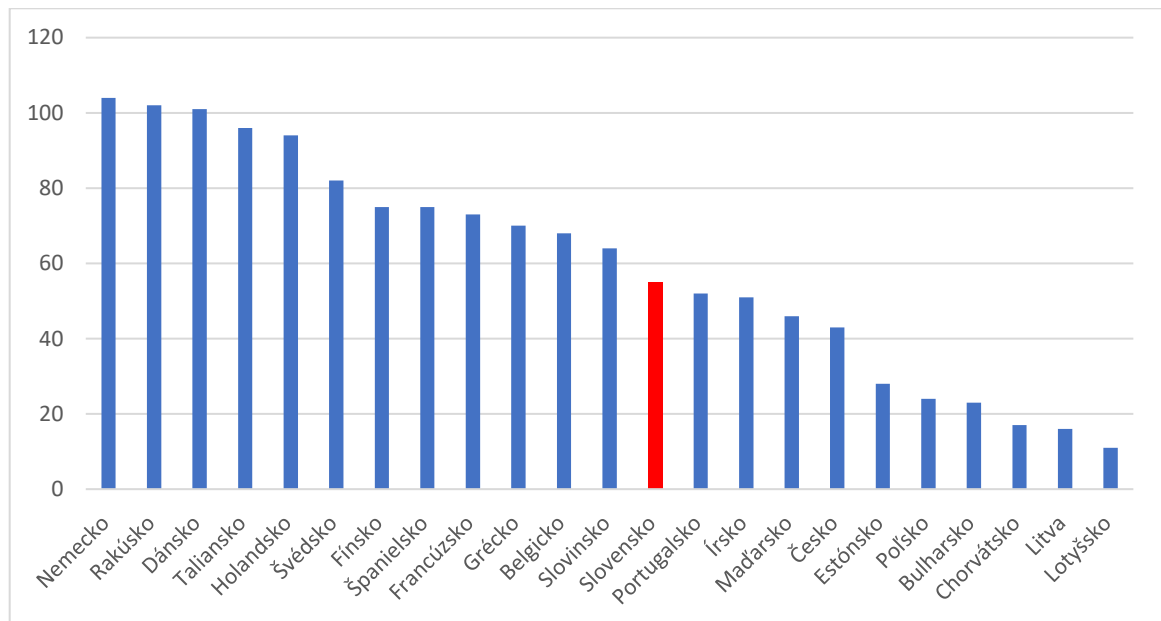
v ktorom môžu členské štáty diskutovať o týchto problémoch a snažiť sa nájsť riešenie (GMDP academy, 2023).

Inflácia zapríčinená globálnym vývojom vo všetkých smeroch zasiahla aj farmaceutický sektor naprieč celou Európou, pričom Slovensko nie je výnimkou. Inflácia na Slovensku v roku 2023 dosiahla medziročne 15,4 %, v dôsledku čoho ceny niektorých liekov vzrástli dokonca trojnásobne (Turisová, 2023). Jedná sa najmä o lieky, ktorých cenu nereguluje zákon, teda lieky voľnopredajné a tie, ktorých suma nie je hrazená z verejného zdravotného poistenia. Aj lieky, ktorých ceny sú legislatívne stanovené, čelili podobným problémom. Európski výrobcovia upozorňovali že takýto stav je pre nich neutržateľný. Slovenské ministerstvo zdravotníctva zareagovalo na túto situáciu aktualizáciou právnych predpisov s cieľom zohľadniť nárast výrobných nákladov. Farmaceutický priemysel však tvrdil, že tieto opatrenia nebudú postačujúce. Najväčšie problémy hlásil sektor generických liekov, ktoré sú síce lacnejšie, no vplyvom zvýšených nákladov na výrobu boli v rovnakej situácii. Vzhľadom na závislosť Slovenska od importu liekov bol dopad tejto situácie ešte citlivejší. Novela zákona o úhrade liekov z roku 2022, ktorú predstavilo ministerstvo zdravotníctva, sa nestretla so súhlasom farmaceutického priemyslu, ktorý tvrdil že nezohľadňuje dostatočne vplyv inflácie na generický sektor. Zástupcovia Asociácie pre generické a biosimilárne lieky Slovenska uvádzali, že náklady na dopravu sa výrazne zvýšili, čo má priamy vplyv na dostupnosť liekov. Ich návrhom bolo zosúladiť frekvenciu aktualizácie cien s medzinárodnými odporúčaniami, čo by umožnilo lepšie plánovanie výrobcov. Ministerstvo zdravotníctva však tvrdilo že neprijalo žiadne požiadavky zo strany farmaceutického priemyslu (Turisová, 2023).

Európska komisia pod vedením Ursuly von der Leyen si stanovila za cieľ do konca jej mandátu v polovici roku 2024 doriešiť farmaceutickú stratégiu, ktorá má vyrovnávať rozdiely v dostupnosti liečiv medzi členskými štátmi. V súčasnosti sa situácia líši dramaticky, pričom Nemecko prijme 104 nových liekov, zatiaľ čo na Slovensko dorazí len 55 nových liekov v rovnakom časovom období (Peseckyte, Iraola, 2023). Zdravotníctvo v rámci Európskej únie je v značnej miere považované za kompetenciu jednotlivých štátov. Pandémia COVID-19 jasne ukázala, že hranice nezastavia šírenie chorôb, čo zdôrazňuje potrebu hlbšej spolupráce v oblasti zdravotníctva v rámci EÚ. V dohľadnej budúcnosti má EÚ pripravených niekoľko dôležitých dokumentov vrátane farmaceutickej stratégie, boja proti fajčeniu a podpory očkovania proti rakovine. Aktuálne sa čaká na stanoviská Parlamentu a Rady. Nová stratégia by mala posilniť podporu generických liekov, ktoré sú často lacnejšie, a teda aj dostupnejšie. Tiež by mala zjednodušiť proces ponúkania liekov

vo všetkých členských štátoch. Avšak, omeškanie zverejnenia návrhu stratégie a neskoré doručenie prekladov môže ovplyvniť časový rámec rokovaní v Parlamente a Rade, a tak aj možnosť prijatia stratégie pred koncom mandátu v roku 2024 (Peseckyte, Iraola, 2023).

Graf 7 Dostupnosť nových liekov schválených Európskou liekovou agentúrou v rokoch 2015-2017

Prameň: Vlastné spracovanie podľa EURACTIV (2023).

Na grafe 7 vidíme dostupnosť nových liekov, ktoré boli schválené Európskou liekovou agentúrou v rokoch 2015-2017 pre jednotlivé členské štáty EÚ. Môžeme vidieť, že najviac nových liekov bolo dostupných v Nemecku (104), Rakúsku (102) a Dánsku (101). Naopak výrazne najnižšia dostupnosť nových liekov bola v Lotyšsku (11), Litve (16) a Chorvátsku (17). Slovensko sa nachádzalo presne v polovici na 13. priečke v rámci krajín EÚ s 55 dostupnými novými liekmi schválenými Európskou liekovou agentúrou.

24. októbra 2023 prijala Európska komisia sériu opatrení s cieľom zlepšiť schopnosť EÚ reagovať na kritický nedostatok liekov a zmierniť jeho dopady. Tieto opatrenia zahŕňajú zavedenie nových mechanizmov solidarity a koordinácie medzi členskými štátmi, identifikáciu kritických liekov a zlepšenie regulačného rámca. Komisia navrhla vytvorenie dobrovoľného mechanizmu solidarity, ktorý umožní členským štátom informovať ostatné krajiny o ich potrebe konkrétneho lieku. Zároveň sa plánuje vytvorenie zoznamu kritických liekov a zlepšenie analytických nástrojov na hodnotenie dodávateľských reťazcov. Flexibilnejší regulačný rámec umožní členským štátom prijímať rýchle opatrenia na zabezpečenie dostupnosti liekov. Spoločný strategický prístup k

zásobovaní liekmi bude vypracovaný v spolupráci s členskými štátmi, s dôrazom na medzinárodnú spoluprácu a zabezpečenie dostupnosti liekov. Plánuje sa tiež celoúnijné obstarávanie antibiotík a liekov proti respiračným vírusom. S cieľom diverzifikovať dodávky a modernizovať výrobu kritických liekov sa plánuje zriadenie Aliancie pre kritické lieky, ktorá umožní koordinovať opatrenia na európskej úrovni a zmierniť slabé miesta v dodávateľskom reťazci (EURACTIV, 2023).

3.1.3 Deutsche Parkinson Vereinigung eV

V roku 2015 podal Vyšší krajský súd Düsseldorf (Oberlandesgericht Dusseldorf) Súdneho dvoru EÚ návrh na začatie prejudiciálneho konania. Zúčastnené strany boli Deutsche Parkinson Vereinigung eV (DPV) proti Zentrale zur Bekämpfung unlauteren Wettbewerbs eV (ZBUW, Združenie na boj proti nekalej súťaži). Návrh sa týkal výkladu článkov 34 a 36 ZFEÚ vo veci stanovenia jednotných cien v lekárňach pri predaji humánnych liekov, ktoré sú na predpis. DPV je svojpomocná organizácia, ktorá je zriadená ako združenie a jej účelom je zlepšiť podmienky osôb a rodín, ktoré postihla Parkinsonova choroba. V roku 2009 došlo k propagácii spolupráce medzi DPV a DocMorris (holandská zásielková lekáreň) a DPV v rámci tejto propagácie predstavilo bonusový systém pozostávajúci z rôznych bonusov získavaných za lieky na Parkinsonovu chorobu, ktoré sú na lekárske predpis a sú dostupné len v lekárňach pri ich výbere členmi DPV z lekárne DocMorris. Podľa ZBUW tento systém bonusov nebol v súlade s nemeckou právnou úpravou. Nemecká právna úprava totižto stanovovala určenie jednotných cien pri vydávaní liekov na prepis v lekárňach. Krajský súd v Düsseldorfe zakázal DPV propagáciu tohto bonusového systému a ďalej uviedol, že tento systém bol v rozpore s ustanoveniami vnútroštátneho práva ako v prípade, keď lekárnik vydáva liek za inú cenu ako je cena, ktorá má byť stanovená podľa zákona, a taktiež v prípade, keď pri predaji lieku za určenú cenu zákazník získava výhody, vďaka ktorým na nákupe dokáže ušetriť. V súvislosti s týmito skutočnosťami vzniklo podozrenie, či dané konanie a teda stanovenie jednotných cien nie je v rozpore s výkladom článku 34 ZFEÚ. Vyšší krajský súd Düsseldorf ďalej skúmal, či stanovenie jednotných cien môže byť opodstatnené z dôvodov ochrany zdravia a života ľudí v zmysle článku 36 ZFEÚ. Na základe tohto vznikla otázka, či môže daná situácia a možnosť pre vidiecke obyvateľstvo sa zásobiť liekmi prostredníctvom zásielkového predaja mať súvislosť s judikatúrou Súdneho dvora na základe rozsudku z 13. 2. 2014 Sokoll-Seebacher. Táto judikatúra sa týka sporu vo veci otvorenia novej lekárne na území obce Pinsdorf v spolkovej krajine Horné Rakúsko. Rozhodnutím z 29. decembra 2011

prefekt okresu Gmunden (Bezirkshauptmann von Gmunden) zamietol žiadosť pani Sokoll-Seebacher o udelenie koncesie na zriadenie verejnej lekárne na území obce Pinsdorf z dôvodu, že neexistuje potreba. Toto zamietnutie sa opieralo o znalecký posudok rakúskej lekárskej komory, podľa uvedených dokumentov by zriadenie novej verejnej lekárne zapríčinilo výrazný pokles zásobovacieho potenciálu verejnej lekárne, ktorú prevádzkuje pani Zehetner na území obce Altmünster susediacej s obcou Pinsdorf, pod hranicu 5500 osôb, keďže jej klientela by sa znížila na 1513 osôb. (Rozsudok vo veci Sokoll-Seebacher, 2014) Podľa vnútroštátneho súdu by malo rozhodovať to, či stanovenie cien liekov na predpis zabezpečí celoplošné a rovnomerné zásobovanie liekmi na predpis, a vyslovil pochybnosti o tom, či má byť tolerované možné ohrozenie tradičných lekární vo vidieckych oblastiach. Dôvodová správa vnútroštátnej úpravy sa zameriavala na odvolanie sa na nebezpečenstvá, proti ktorým má bojovať práve systém cien určených zákonom. Vyšší krajský súd Düsseldorf preto položil Súdnemu dvoru tri prejudiciálne otázky:

1. *„Má sa článok 34 ZFEÚ vykladať v tom zmysle, že stanovené určenie cien v prípade liekov na predpis, upravené vnútroštátnym právom, je opatrením s rovnocenným účinkom v zmysle tohto článku?“*
2. *V prípade kladnej odpovede Súdného dvora na prvú otázku, je stanovené určenie cien v prípade liekov na predpis odôvodnené v zmysle článku 36 ZFEÚ ochranou zdravia a života ľudí, najmä ak len týmto spôsobom možno zabezpečiť rovnomerné a celoplošné zásobovanie obyvateľstva liekmi v celom Nemecku, predovšetkým vo vidieckych oblastiach?“*
3. *V prípade kladnej odpovede Súdného dvora na druhú otázku, aké požiadavky sú kladené na súdne určenie, že ide skutočne o okolnosť uvedenú v druhej polovici vety druhej otázky?“* (Rozsudok vo veci Deutsche Parkinson Vereinigung, 2016)

Na prvú prejudiciálnu otázku Súdny dvor odpovedal, že tradičné lekárne majú lepšie možnosti, čo sa týka poskytovania individuálneho poradenstva pre pacientov prostredníctvom svojho personálu, ako zásielkové lekárne, čím majú zásielkové lekárne obmedzenú ponuku služieb a chýbajúce služby nedokážu žiadnym spôsobom nahradiť. Z tohto dôvodu Súdny dvor usúdil, že cenová súťaž môže byť pre zásielkové lekárne dôležitým konkurenčným parametrom, ktorý ovplyvňuje ich schopnosť preniknúť na nemecký trh a získať na ňom určité konkurenčné postavenie. Súdny dvor preto vyhlásil, že článok 34 ZFEÚ by sa mal vykladať v zmysle, že vnútroštátna úprava stanovujúca jednotné ceny pri predaji humánnych liekov na predpis v lekárnach predstavuje opatrenie s rovnocenným účinkom ako množstevné obmedzenie dovozu, pretože táto úprava sa

dotýka viac predaja liekov na predpis prostredníctvom lekárni so sídlom v iných členských štátoch ako predaja liekov v lekárňach sídliačich na Nemeckom území (Rozsudok vo veci Deutsche Parkinson Vereinigung, 2016).

Na druhú a tretiu prejudiciálnu otázku Súdny dvor odpovedal, že v zmysle rozsudku z 23.12.2015 v prípade The Scotch Whisky Association je vnútroštátny súd povinný objektívnym spôsobom pomocou presných štatistických údajov skúmať, či členský štát poskytol dostatočné dôkazné prostriedky umožňujúce usúdiť, že zvolené prostriedky sú vhodné na uskutočnenie sledovaných cieľov, ako aj to, či je možné tieto ciele dosiahnuť aj prostredníctvom opatrení, ktoré by boli pre voľný pohyb tovarov obmedzujúce v menšej miere. V tomto skúmanom prípade neboli tvrdenia založené na nevyhnutnosti zabezpečiť jednotné zásobovanie celého Nemecka liekmi na predpis podložené žiadnym dôkazom a samotné tvrdenia dostatočne nepreukázali, v čom prispieva uloženie jednotných cien liekov na predpis k lepšiemu rozmiestneniu tradičných lekárni na území Nemecka. Naopak sa predpokladá, že zvýšená cenová súťaž by mohla mať pozitívny vplyv na jednotné zásobovanie liekmi, pretože by viedla k otváraniu lekárni v tých oblastiach, kde nízky počet lekárni umožňuje nastaviť ceny na vyššiu úroveň. Podľa Súdneho dvora sa má článok 36 ZFEÚ vykladať v zmysle, že „vnútroštátna právna úprava ktorá stanovuje určenie jednotných cien pri predaji humánnych liekov na predpis v lekárňach, nemôže byť opodstatnená cieľmi ochrany zdravia a života osôb v zmysle tohto článku, pokiaľ táto právna úprava nie je spôsobilá na dosiahnutie sledovaných cieľov“ (Rozsudok vo veci Deutsche Parkinson Vereinigung, 2016).

3.1.4 The Scotch Whisky Association

Návrh na začatie prejudiciálneho konania vo veci The Scotch Whisky Association bol podaný rozhodnutím Court of Session (Najvyšší občianskoprávny súd v Škótsku) z 3. 7. 2014. V tomto konaní proti sebe stáli Scotch Whisky Association, spiritsEurope, Comité de la Communauté économique européenne des Industries et du Commerce des Vins, Vins aromatisés, Vins mousseux, Vins de liqueur et autres Produits de la Vigne (CEEV) (zväzy alebo združenia zastupujúce záujmy rôznych odvetví alkoholických nápojov, najmä vína a destilátov) a Lord Advocate, Advocate General for Scotland. Návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka výkladu nariadenia Európskeho parlamentu a Rady EÚ č. 1308/2013 zo 17. 12. 2013 (nariadenie o jednotnej spoločnej organizácii trhov – SOT). Týmto nariadením je vytváraná spoločná organizácia trhov s poľnohospodárskymi výrobkami. Návrh bol podaný v súvislosti s platnosťou vnútroštátneho zákona a návrhu

dekrétu týkajúcich sa stanovenia minimálnej ceny za jednotku alkoholu pre maloobchodný predaj alkoholických nápojov v Škótsku. Spor vo veci The Scotch Whisky Association spočíval v tom, že škótsky parlament prijal zákon z roku 2012, ale 29. 6. 2012 nadobudli účinnosť len jeho niektoré časti. V zmysle tohto prijatého zákona škótski ministri prijali dekrét, a tým stanovili minimálnu cenu za jednotku alkoholu na 0,50 GBP, čo predstavovalo približne 0,70 EUR. 25. 7. 2012 škótski ministri doručili tento prijatý dekrét Európskej komisii. Komisia 25. 9. 2012 doručila svoje stanovisko, v ktorom sa uvádzalo, že prijaté opatrenie predstavuje množstevné obmedzenie v zmysle článku 34 ZFEÚ, ktoré nie je možné odôvodniť na základe článku 36 ZFEÚ. Navrhovatelia vo veci The Scotch Association podali návrh s cieľom napadnúť platnosť zákona z roku 2012 a platnosť samotného dekrétu o minimálnej cene za jednotku alkoholu. V prvostupňovom konaní neuspeli, a preto podali odvolanie proti tomuto rozhodnutiu na Najvyšší občianskoprávny súd v Škótsku. Škótski ministri sa zaviazali, že minimálna cena za jednotku alkoholu do konca konania nenadobudne účinnosť. Na základe toho Najvyšší občianskoprávny súd v Škótsku prerušil konanie a položil Súdnemu dvoru 6 prejudiciálnych otázok (Rozsudok vo veci The Scotch Whisky Association, 2015).

Prvou otázkou chcel vnútroštátny súd zistiť, či sa má nariadenie o jednotnej SOT vykladať v zmysle, že bráni takému vnútroštátnemu opatreniu, ktoré pri maloobchodnom predaji vín stanovuje minimálnu cenu za jednotku alkoholu. Súdny dvor zaujal stanovisko, že takéto nariadenie nebráni vnútroštátnemu opatreniu, ktoré pri maloobchodnom predaji vín stanovuje minimálnu cenu za jednotku alkoholu, ak je toto opatrenie vhodné na dosiahnutie cieľa ochrany zdravia a života ľudí, a v prípade, že nezachádza nad rámec tohto cieľa (Rozsudok vo veci The Scotch Whisky Association, 2015).

Druhou a piatou otázkou sa vnútroštátny súd pýtal, či sa články 34 ZFEÚ a 36 ZFEÚ majú vykladať tak, že nebránia členskému štátu vo voľbe takej právnej úpravy, ktorá stanovuje minimálnu cenu za jednotku pre maloobchodný predaj alkoholických nápojov a vylučuje zvýšenie spotrebných daní, čo je opatrenie, ktoré obmedzuje hospodársku súťaž a obchod z dôvodu, že toto opatrenie môže spĺňať širší cieľ ako opatrenie, ktoré bolo pôvodne vybrané. Súdny dvor poznamenal, že ako vyplýva z ustálenej judikatúry, akékoľvek opatrenie priamo alebo nepriamo, skutočne alebo potenciálne brániace obchodu v rámci Únie má byť považované za opatrenie s rovnocenným účinkom ako množstevné obmedzenia. Právna úprava, ktorá je sporná v tomto prípade už len z dôvodu, že bráni tomu aby sa nižšia nadobúdacia cena výrobkov mohla odraziť na predajnej cene pre spotrebiteľa, môže byť prekážkou prístupu alkoholických nápojov legálne uvádzaných na trh v iných

členských štátoch, a tým predstavuje opatrenie s rovnocenným účinkom ako množstevné obmedzenie. Túto skutočnosť nepopieral ani vnútroštátny súd a ani jeden zo zúčastnených subjektov. Ustálená judikatúra hovorí, že opatrenie s rovnocenným účinkom ako množstevné obmedzenie je možné odôvodniť dôvodmi ochrany zdravia a života ľudí v zmysle článku 36 ZFEÚ len v prípade, že toto opatrenie je vhodné na uskutočnenie sledovaného cieľa a nejde nad rámec toho, čo je potrebné pre dosiahnutie tohto cieľa. Čo sa týka cieľa sledovaného vnútroštátnou úpravou v tomto prípade, vnútroštátny súd uviedol, že táto právna úprava sledovala dvojaký cieľ, a to zníženie spotreby alkoholu u spotrebiteľov s vysokou spotrebou a takisto zníženie spotreby alkoholu u obyvateľstva. Podľa Súdneho dvora je právna úprava vhodná na dosiahnutie tohto cieľa ochrany zdravia a života ľudí, pretože opatrenie obzvlášť sleduje zvýšenie cien alkoholických nápojov, ktoré sú lacné, čo je vhodné na zníženie jeho nebezpečnej a škodlivej spotreby, keďže spotrebiteľia s vysokou spotrebou alkoholu nakupujú lacné alkoholické nápoje. Opatrenie zodpovedá úsiliu dosiahnuť tento cieľ konzistentne a systematicky, keďže je jedným zo 40 opatrení, ktorých cieľom je konzistentne a systematicky znížiť spotrebu alkoholu. Ak sa jedná o otázku, či spomenutá vnútroštátna právna úprava nezachádza nad rámec toho, čo je potrebné na ochranu zdravia a života ľudí, vnútroštátny súd odkazuje na zvýšenie daňového zaťaženia alkoholických nápojov, ktoré by mohlo rovnako účinne dosiahnuť cieľ ochrany zdravia a života ľudí a menej by obmedzovalo voľný pohyb tovarov. Cieľ zabezpečiť, aby ceny alkoholických nápojov boli na vysokej úrovni, je možné dosiahnuť zvýšeným daňovým zaťažením, čo sa musí v budúcnosti prejavovať zvýšením maloobchodných cien bez toho, aby to zasahovalo do slobody stanoviť ceny. Daňové opatrenie zvyšujúce zdanenie alkoholických nápojov môže v menšej miere obmedzovať obchod v rámci Únie ako opatrenie, ktoré stanovuje minimálnu cenu za jednotku alkoholu. Minimálna cena za jednotku alkoholu výrazne naruša slobodu hospodárskych subjektov pri určovaní maloobchodnej ceny a z tohto dôvodu je výraznou prekážkou prístupu alkoholických nápojov legálne uvádzaných na trh v iných členských štátoch. Podľa rozhodnutia Súdneho dvora sa články 34 ZFEÚ a 36 ZFEÚ majú vykladať tak, že bránia členskému štátu vo voľbe právnej úpravy, ktorá má za cieľ ochranu zdravia a života ľudí prostredníctvom zvýšenia ceny spotreby alkoholu a stanovuje minimálnu cenu jednotky alkoholu pre maloobchodný predaj alkoholických nápojov a vylučuje zvýšenie spotrebných daní, čo predstavuje opatrenie, ktoré môže menej obmedzovať obchod a hospodársku súťaž v rámci EÚ. Vnútroštátnemu súdu prináleží detailnou analýzou všetkých okolností preveriť, či sa jedná skutočne o taký prípad. Skutočnosť, že zvýšenie

spotrebných daní môže priniesť výhody a splňať širší cieľ ako pôvodne vybrané opatrenie, nemôže odôvodniť vylúčenie tohto opatrenia (Rozsudok vo veci The Scotch Whisky Association, 2015).

Štvrtá a šiesta otázka sa týkala toho, ako sa má vykladať článok 36 ZFEÚ z pohľadu preskúmania proporcionality a intenzity pri skúmaní vnútroštátnej právnej úpravy z pohľadu odôvodnenia ochrany zdravia a života ľudí v zmysle tohto článku. Súdny dvor rozhodol, že podľa článku 36 ZFEÚ je vnútroštátny súd z pohľadu odôvodnenia ochrany zdravia a života ľudí povinný skúmať objektívne, či dôkazy predložené zainteresovaným členským štátom umožňujú zhodnotiť, že zvolené prostriedky sú vhodné na zrealizovanie vymedzených cieľov, ako aj možnosť tieto ciele dosiahnuť prostredníctvom opatrení, ktoré obmedzujú voľný pohyb tovarov a organizáciu poľnohospodárskych trhov v menšej miere. (Rozsudok vo veci The Scotch Whisky Association, 2015).

Tretou otázkou sa vnútroštátny súd snažil zistiť, či je možné článok 36 ZFEÚ vykladať tak, že preskúmanie vnútroštátneho opatrenia vo veci The Scotch Whisky Association je obmedzené len na dôkazy, informácie a ďalší materiál, ktoré mal vnútroštátny zákonodarca k dispozícii pri prijímaní takéhoto opatrenia. Rozhodnutie Súdneho dvora znie, že článok 36 ZFEÚ sa má vykladať v zmysle, že preskúmanie proporcionality vnútroštátneho opatrenia vo veci The Scotch Whisky Association sa neobmedzuje len na ten materiál, dôkazy alebo informácie, ktoré mal vnútroštátny zákonodarca k dispozícii pri prijímaní opatrenia, ale je potrebné brať do úvahy aj informácie, dôkazy a iný materiál, ktorý má vnútroštátny súd k dispozícii k dátumu, ku ktorému rozhoduje. (Rozsudok vo veci The Scotch Whisky Association, 2015)

3.2 Aplikácia pravidiel vnútorného trhu na príklade regulácie cien pohonných hmôt v Maďarsku

Ako uvádzame na začiatku našej práce, vnútorný trh EÚ bol vytvorený s cieľom zabezpečiť určitú životnú úroveň, výkonnosť jednotlivých hospodárstiev členských štátov EÚ, sociálnu a ekonomickú súdržnosť, a na základe toho dosiahnuť určitú jednotu vo všetkých krajinách EÚ, čím sa odstránia rôzne prekážky a obmedzenia v oblasti pohybu tovarov, služieb, pohybu osôb či kapitálu. Krajiny sa musia riadiť pravidlami o vnútornom trhu, na základe čoho je zabezpečená nenarušaná hospodárska súťaž v rámci vnútorného trhu a vytvárajú sa nové príležitosti pre podniky z členských krajín. Avšak v niektorých prípadoch nastane situácia, keď sú dané pravidlá a ustanovenia porušené, a tým sú

porušené aj už spomenuté základné slobody vnútorného trhu. Práve na ich porušenie sa pozrieme bližšie v prípade regulácie cien pohonných hmôt v Maďarsku.

S regulovaním cien pohonných hmôt sa začalo 15. 11. 2022 po tom, čo v Maďarsku začala výrazne stúpať inflácia. Maďarský premiér Viktor Orbán na otázku, prečo začala vláda regulovať ceny, odpovedal, že *„Ekonomická teória je síce pekná vec, ale medzitým človek musí žiť. Na benzínke musí zaplatiť a musí si kúpiť jedlo. Opozícia alebo hocikto iný môže síce argumentovať, či je to dobrý krok alebo nie, ale dôchodca, rodina s deťmi a vlastne my všetci musíme ísť do obchodu a zaplatiť. A správne je neplatiť súčasnú cenu, ale cenu, ktorú sme platili skôr. A tak je to dobré, kto hovorí, že nie, tak nerozumie životu“* (Ekonomia ľudskou rečou, 2022). Ale v reálnej ekonomike to týmto spôsobom nemôže fungovať, čo ukázali nasledujúce mesiace, kedy sa Maďarsku a ich občanom začali kopíť problémy spôsobené reguláciou a museli prijímať rôzne opatrenia, ktoré boli podľa názoru Európskej komisie v rozpore s pravidlami a ustanoveniami o vnútornom trhu EÚ a porušovali niektoré zo štyroch základných slobôd vnútorného trhu EÚ. Maďarská vláda aj čerpacie stanice začali reagovať na veľmi vysoký dopyt, ktorý by bol z dlhodobého hľadiska pravdepodobne neudržateľný, rôznymi opatreniami. Niektoré čerpacie stanice obmedzili množstvo litrov benzínu za deň, ktoré predávali za regulovanú cenu, a maďarská vláda obmedzila okruh zákazníkov, ktorí mohli tankovať za regulované ceny. Najskôr za regulované ceny nesmeli tankovať maďarské vozidlá nad 7,5 tony a zahraničné vozidlá nad 3,5 tony. Neskôr už smeli za regulované ceny tankovať len vozidlá s maďarskými poznávacími značkami, pričom zahraničné vozidlá boli úplne vyňaté.

Ako sme už spomínali v podkapitole 1.2. venovanej voľnému pohybu tovaru, právo na voľný pohyb tovaru sa týka všetkých tovarov, ktoré boli uvedené do voľného obehu v EÚ a pochádzajú z niektorého z členských štátov EÚ. ZFEÚ v článkoch 28-37 hovorí o finančných a nefinančných obmedzeniach voľného pohybu tovaru. Finančné obmedzenia sú clá alebo poplatky s rovnakým účinkom a nefinančnými obmedzeniami rozumieme vnútroštátne pravidlá, ktoré sú prekážkou prístupu k tovaru alebo ukladajú množstevné obmedzenia na tovar. A práve na obmedzenia, ktoré sú prekážkou prístupu tovaru na trh, teda na množstevné obmedzenia obchodu a opatrenia s rovnakým účinkom sa pozrieme bližšie v prípade Maďarska. Opatrenia s rovnakým účinkom ako množstevné obmedzenia sme zdefinovali v kapitole 1.2.1. V tejto oblasti boli dôležité rozhodnutia Súdneho dvora EÚ v prípadoch Dassonville, Cassis de Dijon a Keck. Posledným rozsudkom z týchto troch bol rozsudok Keck, vďaka ktorému došlo k zúženiu pojmu opatrenia s rovnocenným účinkom ako množstevné obmedzenia domnienkou, že pravidlá, ktoré obmedzujú spôsob

predaja aplikujúce sa na všetkých predajcov a rovnako na domácu ako aj na zahraničnú produkciu právne aj v skutočnosti nebránia prístupu zahraničných výrobkov na trh alebo nepostihujú zahraničné výrobky viac ako domáce výrobky. O porušenie zákazu množstevných obmedzení by sa teda jednalo len v prípade, ak by regulácia cien obmedzovala prístup zahraničných pohonných hmôt na maďarský trh.

Marton Dunai (2022) uvádza, že „uzavretie cien na úrovni 1,20EUR za liter, čo je najnižšia úroveň v EÚ, zabránilo dovozcom v zisku. Strata dovozu a technické prekážky, ktoré znížili domácu produkciu v rafinérii národnej spoločnosti MOL neďaleko Budapešti na polovicu spôsobili, že Maďarsko malo v posledných týždňoch len tretinu bežných dodávok.“ Zastropovanie cien, čiže stanovenie maximálnych cien pohonných hmôt v tomto prípade podľa nášho názoru nepredstavuje opatrenie upravujúce spôsob predaja výrobkov v zmysle rozsudku Súdneho dvora vo veci Keck, ale je potrebné považovať ho za opatrenie s rovnocenným účinkom ako množstevné obmedzenia. Stanovenie príliš nízkych (regulovaných) cien odrádzalo od dovozu pohonných hmôt z iných členských štátov EÚ, pretože nízke ceny bránili dovozcom v zisku, čo mohlo dodávateľov zo zahraničia výrazným spôsobom odradiť od dovážania pohonných hmôt na územie Maďarska. Avšak aby sme vedeli relevantne potvrdiť, že daná cenová regulácia skutočne odrádzala zahraničných dovozcov od dovozu pohonných hmôt do Maďarska, potrebovali by sme o tejto skutočnosti overené informácie, tie však žiaľ neboli dostupné. Na porovnanie nám môže slúžiť odpoveď Súdneho dvora EÚ na druhú a piatu prejudiciálnu otázku v prípade The Scotch Whisky Association, ktorý sme rozoberali v podkapitole 3.1.4. Druhou a piatou otázkou sa vnútroštátny súd pýtal, či sa články 34 ZFEÚ a 36 ZFEÚ majú vykladať tak, že nebránia členskému štátu vo voľbe takej právnej úpravy, ktorá stanovuje minimálnu cenu za jednotku pre maloobchodný predaj alkoholických nápojov a vylučuje zvýšenie spotrebných daní, čo je opatrenie, ktoré obmedzuje hospodársku súťaž a obchod z dôvodu, že toto opatrenie môže spĺňať širší cieľ ako opatrenie, ktoré bolo pôvodne vybrané. Súdny dvor tu odpovedal, že právna úprava, ktorá je sporná v tomto prípade už len z dôvodu, že bráni tomu, aby sa nižšia nadobúdacia cena výrobkov mohla odraziť na predajnej cene pre spotrebiteľa, môže byť prekážkou prístupu alkoholických nápojov legálne uvádzaných na trh v iných členských štátoch, a tým predstavuje opatrenie s rovnocenným účinkom ako množstevné obmedzenie. Prípád The Scotch Whisky Association má podľa nášho názoru podobnosť s prípadom regulácie cien pohonných hmôt v Maďarsku, keďže ako sme už uvádzali, nízke predajné ceny pohonných hmôt na maďarskom trhu mohli výrazne odradiť zahraničných dodávateľov od dovozu pohonných hmôt do Maďarska, pretože by nemali

zisk, a tým mohla táto regulácia byť nepriamou prekážkou prístupu pohonných hmôt na maďarský trh. V prípade The Scotch Whisky Association Súdny dvor takisto poznamenal, že akékoľvek opatrenie, ktoré priamo či nepriamo bráni obchodu v rámci Únie, môže byť považované za opatrenie s rovnocenným účinkom ako množstevné obmedzenie.

V tomto prípade sa podľa nášho názoru nejednalo o obmedzenie obchodu kvôli poskytovaniu štátnej pomoci, ktoré môže mať komplexný vzťah s reguláciou cien a môže narušovať hospodársku súťaž, ak štátna pomoc umožňuje predávať tovary alebo služby za ceny, za ktoré by ich podniky nemohli predávať bez štátnej pomoci. Štátna pomoc síce nie je priamo problematikou voľného pohybu, ale určitým spôsobom môže ovplyvňovať voľný pohyb tovaru. Štátna pomoc je nezlučiteľná s pravidlami vnútorného trhu, ak je schopná ovplyvniť obchod medzi členskými krajinami. A práve štátnou pomocou sa vláda snažila riešiť problémy spôsobené reguláciou cien. Jednalo sa o opatrenia ako:

- finančná pomoc ohrozeným čerpacím staniciam - čerpacie stanice v menších mestách trpiace okrem nízkej marže aj na nízkym dopytom z dôvodu, že sa zastropovaním ceny stratil prirodzený rozdiel v cenách na čerpacích stanicích na diaľnici a mimo diaľnice,
- zmrazenie splátkových kalendárov,
- oveľa výhodnejšie úvery.

Avšak dôležité je, že ako už bolo spomenuté, z judikatúry Súdneho dvora EÚ vyplýva, že štátna pomoc je nezlučiteľná s pravidlami vnútorného trhu, ak je schopná ovplyvniť obchod medzi členskými krajinami, čo je podľa nášho názoru nepravdepodobné, keďže v tomto prípade štátna pomoc bola smerovaná na pomoc čerpacím staniciam v menších a odľahlejších mestách. V súvislosti so štátnou pomocou by však bolo potrebné vykonať detailnejšiu analýzu na to, aby sme mohli určiť, či daná regulácia bola v súlade alebo v rozpore s pravidlami štátnej pomoci EÚ. Vzhľadom na rozsiahlosť problematiky pravidiel pre poskytovanie štátnej pomoci v EÚ sa však v tejto záverečnej práci nie je priestor tomu v potrebnej miere venovať.

Jednou zo štyroch základných slobôd vnútorného trhu EÚ je aj voľný pohyb služieb, ku ktorému sa viaže smernica o službách 2006/123/ES. Cieľom smernice o službách je odstránenie prekážok obchodu so službami, posilniť práva spotrebiteľov, zjednodušiť administratívu a podporiť spoluprácu medzi krajinami EÚ. Zákazníci alebo spotrebiteľia by mali mať vďaka smernici o službách prístup aj k službám vyššej kvality. Krajiny EÚ by mali odstrániť prekážky pre príjemcov a poskytovateľov služieb a zrušiť diskriminačné požiadavky. V prípade, keď cudzí štátny príslušník nakupuje benzín v Maďarsku, môže ísť o osobu, na ktorú sa vzťahuje voľný pohyb osôb ako na

poskytovateľa a služieb, prípadne príjemcu služieb. Z podkapitoly 1.4. venovanej voľnému pohybu služieb vieme, že poskytovateľom služieb sú všetky osoby dočasne vykonávajúce podnikateľskú činnosť na území iného členského štátu. Ako príklad môžeme uviesť stolára, ktorý pracuje na zákazke v Maďarsku, kvôli ktorej vycestuje ako poskytovateľ služby, spraví svoju prácu a následne cestuje späť na Slovensko. Ak cestoval na aute so slovenskou poznávacou značkou (zahraničná značka, kvôli ktorej nesmel tankovať za regulovanú cenu), tak bol diskriminovaný oproti stolárovi, ktorý využíval automobil s maďarskou poznávacou značkou a mohol tankovať za nižšiu, regulovanú cenu. Ako uvádzame v podkapitole venovanej voľnému pohybu služieb, ZFEÚ v článkoch 51-54 zakazuje akúkoľvek diskrimináciu na základe krajiny pôvodu poskytovateľa alebo príjemcu služby.

Osoby, ktoré jazdia vo vozidlách so zahraničnými poznávacími značkami nemuseli nevyhnutne byť osoby z iného členského štátu ako Maďarsko, a teda nemuseli byť inej štátnej príslušnosti, ale existuje vysoký predpoklad, že práve osoby inej štátnej príslušnosti ako maďarskej využívajú vozidlá so zahraničnými poznávacími značkami. Môžu to byť napríklad obyvatelia Slovenskej republiky žijúci v pohraničných oblastiach, ktorí dochádzajú za prácou do Maďarska. V podkapitole 1.3.3. okrem iného definujeme aj nepriamu diskrimináciu voľného pohybu pracovníkov ako situáciu, v ktorej sa namiesto štátnej príslušnosti používa iné kritérium (v tomto prípade poznávacie značky, ktoré nesmeli byť zahraničné), ktoré na prvý pohľad nemá diskriminovať pracovníkov z členských štátov oproti štátnym príslušníkom daného štátu, ale v skutočnosti táto situácia nastáva. Domnievame sa, že v prípade regulácie cien pohonných hmôt v Maďarsku sa jednalo o nepriamu diskrimináciu osôb cudzej štátnej príslušnosti, najmä pracovníkov dochádzajúcich do Maďarska z blízkych prihraničných regiónov, rovnako osôb poskytujúcich alebo prijímajúcich služby v Maďarsku, ale aj osôb, ktoré cestovali do Maďarska napr. na návštevu príbuzných alebo známych. Rovnaký názor mala aj Európska komisia, keď komisár Európskej únie Thierry Breton uviedol, že *„vozidlá s poznávacími značkami z iných krajín EÚ budú musieť zaplatiť za palivo o 50 až 60 % viac v porovnaní s vozidlami s maďarskými poznávacími značkami, čo predstavuje nepriamu diskrimináciu a konanie proti pravidlám EÚ“* (HUNGARY today, 2022).

Ako sme už uvádzali v podkapitole venovanej regulácii cien pohonných hmôt v Maďarsku, maďarská ministerka spravodlivosti Judite Varga sa k situácii vyjadrila na Facebooku, že *„v odpovedi na predchádzajúce vyšetrowanie výboru týkajúce sa zavedenia maďarského systému duálnych cien pohonných hmôt vláda zdôraznila, že pri zavádzaní tohto systému sa opatrenie týkalo všetkých, avšak z dôvodu inflačnej a vojnovnej situácie, ktorá*

medzičasom vznikla, zvyšujúca sa palivová turistika ohrozila bezpečnosť dodávok do takej miery, že kabinet odstránil vozidlá so zahraničnými poznávacími značkami z okruhu príjemcov.“ (Zsófia Póllös, 2022) Článok 36 ZFEÚ hovorí, že „ustanovenia článkov 34 a 35 nevyklúčujú zákazy alebo obmedzenia dovozu, vývozu alebo tranzitu tovaru odôvodnené princípmi verejnej morálky, verejným poriadkom, verejnou bezpečnosťou, ochranou zdravia a života ľudí a zvierat, ochranou rastlín, ochranou národného kultúrneho bohatstva, ktoré má umeleckú, historickú alebo archeologickú hodnotu, alebo ochranou priemyselného a obchodného vlastníctva. Tieto zákazy a obmedzenia však nesmú byť prostriedkami svojoľnej diskriminácie alebo skrytého obmedzovania obchodu medzi členskými štátmi“ (ZFEÚ článok 36, 2016). Podľa nášho názoru táto argumentácia, že opatrenie bolo zavedené ako reakcia na infláciu a vojnovú situáciu a snahu zabezpečiť bezpečnosť dodávok je pochopiteľná, ale neoprávňuje diskrimináciu výlučne zahraničných vodičov a ich vozidiel, a tým pádom konanie Maďarska v tomto prípade nie je primerané. O primerané opatrenie by sa mohlo jednať v prípade, že by rovnaké pravidlá platili ako pre tuzemcov tak aj pre zahraničných zákazníkov. Je dôležité zdôrazniť, že vnútorný trh EÚ je založený na princípe nediskriminácie, na voľnom pohybe tovaru, služieb a osôb. Akékoľvek opatrenia, ktoré tieto zásady porušujú, môžu viesť k narušeniu hospodárskej súťaže a spôsobiť neprijateľné obmedzenia pre podniky a občanov EÚ. Okrem toho môžu mať tieto opatrenia aj negatívny vplyv na dôveru medzi členskými štátmi EÚ a oslabiť integritu a efektivitu jednotného trhu. Preto je dôležité, aby vlády jednotlivých členských štátov dodržiavali pravidlá a zásady vnútorného trhu EÚ a aby sa zabezpečilo ich dodržiavanie a presadzovanie.

3.3 Návrh možných opatrení na riešenie regulácie cien

a) Transparentnosť a konzultácie

Maďarská vláda by mala zabezpečiť verejný a transparentný proces tvorby a implementácie opatrení týkajúcich sa regulácie cien pohonných hmôt. Konzultácie s relevantnými zainteresovanými stranami, vrátane obchodných združení, občianskych organizácií a iných členských štátov, by mali byť súčasťou tohto procesu. Týmto spôsobom sa zabezpečí, že rôzne perspektívy budú zohľadnené a že opatrenia budú primerané a vyvážené.

b) Všeobecné opatrenia

Namiesto zavedenia opatrení, ktoré by preferovali domáce vozidlá, by mala byť regulácia formulovaná tak, aby platila rovnako pre všetky vozidlá a vodičov, bez ohľadu

na ich štátnu príslušnosť alebo pôvod. To zabezpečí rovnaké podmienky pre všetkých účastníkov trhu a zabráni diskriminácii.

c) Harmonizácia s pravidlami EÚ

Maďarské opatrenia by mali byť v súlade so smernicami a pravidlami EÚ týkajúcimi sa vnútorného trhu, najmä pokiaľ ide o voľný pohyb tovarov a služieb a nediskrimináciu na základe národnosti. Zabezpečenie, že opatrenia sú v súlade s týmito pravidlami, minimalizuje riziko konfliktov a spochybnení zo strany EÚ.

d) Monitorovanie a hodnotenie

Maďarská vláda by mala pravidelne monitorovať a hodnotiť účinky regulácie cien pohonných hmôt na vnútorný trh EÚ a hospodársku súťaž. Ak sa zistia negatívne dôsledky alebo diskriminačné prvky, mali by sa prijať opatrenia na ich odstránenie a zlepšenie situácie.

e) Konzultácie s Európskou komisiou

Udržiavanie pravidelného dialógu s Európskou komisiou a konzultácie s ňou v prípade neistôt alebo otázok týkajúcich sa zhody s pravidlami EÚ sú kľúčové. Komunikácia s EK pomôže Maďarsku lepšie porozumieť požiadavkám EÚ a zabezpečiť, že ich opatrenia sú v súlade s európskymi normami a očakávaniami.

Všetky tieto kroky by mali byť vykonané s ohľadom na právny rámec Európskej únie, vrátane smerníc a nariadení týkajúcich sa hospodárskej súťaže, transparentnosti trhu a ochrany spotrebiteľa. Je dôležité, aby regulácia cien palív bola vykonávaná v súlade s právom EÚ a aby bola navrhnutá tak, aby podporovala hospodársky rozvoj, ochranu životného prostredia a záujmy spotrebiteľov.

Záver

Hlavným cieľom tejto práce bolo na základe priblíženia problematiky regulácie cien tovarov na vnútornom trhu EÚ z pohľadu pravidiel pre voľný pohyb tovarov, služieb a osôb medzi členskými štátmi EÚ a aplikácie týchto pravidiel v prípadoch opatrení upravujúcich spôsob predaja tovarov, ale aj prípadov, keď opatrenia spôsobujú obmedzenia pre voľný pohyb, posúdiť súlad regulácie cien pohonných hmôt v Maďarsku s pravidlami vnútorného trhu EÚ pre voľný pohyb.

V zmysle splnenia hlavného cieľa sme si zadefinovali čiastkové ciele:

- Preskúmať vplyv regulácie cien na fungovanie vnútorného trhu EÚ a jednotlivých členských štátov.
- Preskúmať prípady týkajúce sa sporov súvisiacich s reguláciou cien a rozhodnutia Súdneho dvora v týchto prípadoch.
- Aplikovať pravidlá voľného pohybu v rámci jednotného trhu EÚ na prípad v Maďarsku a posúdiť súlad tejto regulácie s pravidlami vnútorného trhu.
- Navrhnuť možné opatrenia na riešenia situácie regulácie cien.

Všetky tieto ciele sme postupne v našej práci splnili, čo nám slúžilo k splneniu hlavného cieľa našej práce.

Postupne sme sa venovali zadefinovaniu vnútorného trhu EÚ a následne jeho slobodám. Konkrétne sme rozoberali voľný pohyb tovaru, kde sme sa podrobnejšie venovali množstevným obmedzeniam obchodu a opatreniam s rovnocenným účinkom a obmedzeniam obchodu pri poskytovaní štátnej pomoci. Pri voľnom pohybe osôb sme vychádzali z občianstva EÚ, osobnej a vecnej pôsobnosti pohybu osôb a voľného pohybu pracovníkov. Vysvetlili sme rozdiel medzi priamou a nepriamou diskrimináciou pracovníkov. Zaoberali sme sa aj voľným pohybom služieb a slobodou usadzovania sa, rozdielmi medzi týmito dvoma pojmami a takisto diskrimináciou v oblasti tejto slobody. Ďalej sme sa venovali z teoretického hľadiska regulácii cien tovarov a služieb v EÚ a následne regulácii cien pohonných hmôt v Maďarsku.

V prvej časti výsledkov práce sme skúmali reguláciu cien liekov v členských krajinách EÚ, kde sme sa venovali rôznym prístupom členských krajín k regulácii cien, ktorými sú fixné ceny, kontrola zisku, ceny zamerané na efektívnosť nákladov a referenčné ceny. Pri skúmaní aktuálnej regulácie cien liekov v SR, sme zistili, že *„Slovensko patrí medzi krajiny s najprísnejšou cenovou reguláciou liekov v EÚ a najnižšími úradne*

určenými cenami liekov“ (mediweb, 2023). Pri porovnávaní cien liekov v EÚ za rok 2022 sme zistili, že Slovensko má po Poľsku druhé najnižšie ceny v EÚ s hodnotou 87 % európskeho priemeru. Pre porovnanie na prvej priečke v rámci EÚ sa nachádza Nemecko, ktoré má ceny na úrovni 123 % európskeho priemeru. Nastavenie cien za lieky v krajine pravdepodobne môže ovplyvňovať aj ich dostupnosť, keď Nemecko s najvyššími cenami malo v rokoch 2015-2017 prístup k 104 novým liekom oproti Slovensku s 55 dostupnými novými liekmi schválenými Európskou liekovou agentúrou. Slovensko sa v tomto prípade nachádza presne v polovici spomedzi krajín EÚ. Regulácia cien liekov na Slovensku, ktorá zahŕňa fixné ceny a kontrolu zisku, predstavuje prísny prístup a vedie k najnižším úradne určeným cenám liekov v EÚ. Tento prístup môže byť v súlade s pravidlami EÚ, ktoré umožňujú členským štátom regulovať ceny v záujme verejného zdravia a zabezpečiť dostupnosť liekov pre obyvateľstvo. Napriek tomu, že Slovensko má jedny z najnižších cien liekov v EÚ, stále dosahuje dostatočnú dostupnosť liekov, čo je kľúčovým cieľom regulácie cien. V rámci EÚ je obvyklé, že členské štáty môžu mať odlišné prístupy k regulácii cien liekov v snahe splniť svoje vnútroštátne potreby a požiadavky týkajúce sa zdravotnej starostlivosti, čo môže viesť k rôznym úrovniam cien a dostupnosti liekov medzi krajinami. Z tohto pohľadu by sa mohlo považovať, že regulácia cien liekov na Slovensku je v súlade s pravidlami pre voľný pohyb tovaru v EÚ, pokiaľ zabezpečuje primeranú rovnováhu medzi reguláciou cien a dostupnosťou liekov.

Ďalej sme sa venovali dvom prípadom v súvislosti s reguláciou cien. V prípade Deutsche Parkinson Vereinigung eV sa jednalo o spor vo veci stanovenia jednotných cien v lekárňach pri predaji humánnych liekov v Nemecku. Súdny dvor vo svojom rozsudku uviedol, že tradičné lekárne majú výhodu v poskytovaní individuálneho poradenstva pre pacientov, čo je zásadným aspektom zdravotnej starostlivosti. Naopak, zásielkové lekárne majú obmedzenú schopnosť poskytovať takéto služby a nedokážu nahradiť osobný kontakt s lekárnikom. Vzhľadom na túto skutočnosť Súdny dvor konštatoval, že cenová súťaž môže byť pre zásielkové lekárne kľúčovým faktorom ovplyvňujúcim ich konkurencieschopnosť na trhu. Preto uzavrel, že vnútroštátne opatrenia stanovujúce jednotné ceny liekov na predpis v tradičných lekárňach môžu byť považované za opatrenie s rovnocenným účinkom ako množstevné obmedzenie dovozu, keďže ovplyvňujú predaj liekov na predpis v zásielkových lekárňach so sídlom v iných členských štátoch. Preto je vnútroštátny súd povinný objektívne posúdiť, či členský štát poskytol dostatočné dôkazy o vhodnosti zvolených opatrení a ich schopnosti dosiahnuť stanovené ciele, pričom musí zväžiť aj alternatívne opatrenia menej obmedzujúce voľný pohyb tovarov. V tomto konkrétnom

prípade nebol dostatočne preukázaný účinok stanovenia jednotných cien liekov na predpis na zabezpečenie jednotného zásobovania celého Nemecka liekmi, a preto sa stanovenie jednotných cien nepovažovalo za opodstatnené z hľadiska ochrany zdravia a života osôb podľa článku 36 ZFEÚ. Súdny dvor uviedol, že zvýšená cenová súťaž by mohla podporiť otváranie lekární v oblastiach s nedostatočným počtom lekární, a tým prispieť k lepšiemu rozmiestneniu lekární a dostupnosti liekov pre obyvateľstvo.

Prípád The Scotch Whisky Association sa týkal minimálnej ceny za jednotku alkoholu pre maloobchodný predaj alkoholických nápojov v Škótsku. Súdny dvor rozhodol, že články 34 a 36 ZFEÚ nebránia členskému štátu v prijatí právnej úpravy, ktorá stanovuje minimálnu cenu za jednotku alkoholu pri maloobchodnom predaji alkoholických nápojov a vylučuje zvýšenie spotrebných daní, pokiaľ je toto opatrenie vhodné na dosiahnutie cieľa ochrany zdravia a života ľudí a nezachádza nad rámec tohto cieľa. Súdny dvor zdôraznil, že akékoľvek opatrenie, ktoré obmedzuje obchod v rámci Únie, sa považuje za opatrenie s rovnocenným účinkom ako množstevné obmedzenia. V tomto prípade minimálna cena za jednotku alkoholu výrazne obmedzuje hospodárske subjekty pri stanovení maloobchodných cien a je tak prekážkou prístupu alkoholických nápojov legálne uvádzaných na trh v iných členských štátoch. Súdny dvor konštatoval, že zvýšenie spotrebných daní môže byť menej obmedzujúcim opatrením, a zároveň by mohlo splňať širší cieľ ako pôvodne zvolené opatrenie. Vnútroštátnemu súdu pripadá úloha podrobnej analýzy všetkých okolností, aby overil, či je daný prípad v súlade s ustanoveniami ZFEÚ.

Následne sme sa zamerali na aplikáciu pravidiel vnútorného trhu na príklade regulácie cien pohonných hmôt v Maďarsku. Maďarsko začalo s regulovaním pohonných hmôt v novembri 2022 po tom, čo tam, ako aj v ostatných krajinách začala výrazne stúpať inflácia. Viktor Orbán rozhodnutie zastropovať ceny obhajoval tým, že každý musí v obchode zaplatiť, a je správne platiť ceny v rovnakej výške ako pred infláciou. Avšak Maďarsko sa vďaka tomu dostalo do problémov so zásobovaním, veľmi vysokým dopytom alebo palivovou turistikou zo susedných krajín. Preto začali prijímať opatrenia, ktoré boli v rozpore s pravidlami zabezpečujúcimi fungovanie vnútorného trhu EÚ. Dospeli sme k záveru, že v prípade Maďarska došlo k takým obmedzeniam z dôvodu, že zahraničné vozidlá nesmeli tankovať v Maďarsku za rovnaké ceny (regulované) ako vozidlá s maďarskými poznávacími značkami, čo predstavovalo diskrimináciu majiteľov áut so zahraničnými poznávacími značkami. V súvislosti s voľným pohybom tovaru sa podľa nášho názoru mohlo jednáť o opatrenie s rovnocenným účinkom ako množstevné obmedzenia obchodu, keďže ceny boli stanovené veľmi nízko, čo bránilo dovozom v

dosahovaní zisku, čo ich mohlo odrádzať od dovozu pohonných hmôt do Maďarska. Aby sme vedeli relevantne potvrdiť, že daná cenová regulácia skutočne odrádzala zahraničných dovozcov od dovozu pohonných hmôt do Maďarska, potrebovali by sme o tejto skutočnosti informácie pre vykonanie potrebnej analýzy. Dané informácie však neboli dostupné. Čo sa týka voľného pohybu osôb, ktoré sú pracovníkmi, ktoré poskytujú, prípadne prijímajú služby, tak tam došlo podľa nášho názoru a aj podľa názoru Európskej komisie k porušeniu pravidiel vnútorného trhu EÚ. Konkrétne sa jednalo o nepriamu diskrimináciu osôb, ktoré sú štátnymi príslušníkmi iných členských štátov EÚ, pretože existuje vysoký predpoklad, že práve osoby žijúce v inej členskej krajine ako Maďarsko a využívajúce vozidlá so zahraničnými poznávacími značkami (môžu to byť napríklad ľudia žijúci v pohraničných oblastiach, ktorí dochádzajú za prácou do Maďarska a nemôžu tankovať za rovnaké ceny ako tuzemskí pracovníci) majú štátnu príslušnosť iného členského štátu EÚ. Maďarsko argumentovalo, že regulácia cien bola zavedená ako opatrenie v reakcii na infláciu a vojnovú situáciu a snahu zabezpečiť bezpečnosť dodávok. Články 34 a 35 ZFEÚ síce zavedenie obmedzení s týmto cieľom resp. zámerom umožňujú, avšak článok 36 ZFEÚ hovorí, že *„tieto zákazy a obmedzenia nesmú byť prostriedkami svojvoľnej diskriminácie alebo skrytého obmedzovania obchodu medzi členskými štátmi“* (ZFEÚ článok 36, 2016). Podľa nášho názoru táto argumentácia Maďarska je síce pochopiteľná, ale neoprávňuje diskrimináciu výlučne zahraničných vodičov a ich vozidiel, a tým pádom konanie Maďarska v tomto prípade nie je primerané. O primerané opatrenie by sa mohlo jednať v prípade, že by rovnaké pravidlá platili ako pre tuzemcov, tak aj pre zahraničných zákazníkov.

Takisto sme navrhli možné opatrenia na riešenie regulácie cien tak, aby boli dodržané predpisy a ustanovenia vnútorného trhu a aby opatrenia neboli diskriminačné a neporušovali niektoré zo štyroch základných slobôd. Jedná sa o opatrenia ako je transparentnosť a konzultácie s relevantnými zainteresovanými stranami, aby sa zabezpečilo zohľadnenie perspektív a prijatie vyvážených a primeraných opatrení. Následne sme navrhli všeobecné opatrenia, ktoré by platili pre všetky vozidlá a vodičov bez ohľadu na pôvod a zabránili by tak diskriminácii. Maďarská vláda mala pravidelne sledovať, aké sú účinky danej regulácie, a či nie je ovplyvnená hospodárska súťaž respektíve, či nezahŕňa nejaké diskriminačné prvky. Ak áno, mala prijať opatrenia na odstránenie týchto prvkov. Takisto je podľa nás dôležité konzultovať s Európskou komisiou v prípade neistoty, či je regulácia v súlade s pravidlami EÚ. Komunikácia mohla Maďarsku pomôcť lepšie pochopiť záujmy EÚ a predísť tak nezrovnalostiam.

Zoznam použitej literatúry

- Ceny pohonných hmôt platné v roku 2023*. Online. NAV. 2023. Dostupné z: <https://nav.gov.hu/ugyfeliranytu/uzemanyag/2023-ban-alkalmazhato-uzemanyagarak>. [cit. 2023-12-02].
- COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION. *EU single market*. Online. 2023. Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/deeper-single-market/>. [cit. 2023-10-28].
- CUYVERS, Armin. *Free Movement of Goods in the EU*. Online. 2017. Dostupné z: https://www.jstor.org/stable/pdf/10.1163/j.ctt1w76vj2.24.pdf?refreqid=fastly-default%3A7add38182a6751f70e4703cdd605274f&ab_segments=&origin=&initiator=&acceptTC=1. [cit. 2023-11-04].
- DILorenzo, Thomas J. *Four Thousand Years of Price Control*. Online. 2005. Dostupné z: <https://mises.org/library/four-thousand-years-price-control>. [cit. 2023-10-18].
- DUNAI, Marton. *Hungary scraps fuel price cap after drop in imports curbs supply*. Online. Financial Times. 2022. Dostupné z: <https://www.ft.com/content/4c91e656-eaac-424f-83f4-0b3c783a889c>. [cit. 2024-03-31].
- DUNNE, Niamh. *Regulating prices in the European Union*. Online. 2018. Dostupné z: https://eprints.lse.ac.uk/87434/10/Dunne_regulating_prices.pdf. [cit. 2024-04-22].
- EGGERMONT, Marjan a KANAVOS, Panos. *Pharmaceutical pricing and reimbursement – Belgium. LSE study on healthcare in individual countries: worldwide survey on pharmaceutical pricing and reimbursement structures*. Online. 2002. Dostupné z: <https://neuron.mefst.hr/docs/CMJ/issues/2002/43/4/12187524.pdf>. [cit. 2024-04-22].
- EKONÓMIA LUDSKOU REČOU. *Prečo (ne)regulovať ceny? Katastrofa maďarskej regulácie cien palív*. Online. 2022. Dostupné z: <https://ekonomialudskourecou.sk/preco-neregulovat-ceny-katastrofa-madarskej-regulacie-cien-paliv/>. [cit. 2024-03-09].
- EURACTIV. *Eurokomisia navrhla opatrenia na riešenie kritického nedostatku liekov v EÚ*. Online. 2023. Dostupné z: <https://euractiv.sk/section/spolocnost/news/eurokomisia-navrhla-opatrenia-na-riesenie-kritickeho-nedostatku-liekov-v-eu/>. [cit. 2024-02-17].
- EUR-LEX. *Zmluva o fungovaní Európskej Únie*. Online. 2023. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT>. [cit. 2023-10-30].
- EUROPEAN PARLIAMENT. *EP after the Lisbon treaty: Bigger role in shaping Europe*. Online. 2023. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/en/powers-and-procedures/the-lisbon-treaty>. [cit. 2023-11-11].

European Union. Online. 2023. Dostupné z: https://european-union.europa.eu/priorities-and-actions/actions-topic/customs_sk. [cit. 2023-10-28].

EURÓPSKE PRÁVNE CENTRUM. *Formy politickej a ekonomickej integrácie*. Online. 2023. Dostupné z: http://eu.euroiuris.sk/pre_pedagogov/formy_politickej_a_ekonomickej_integracie. [cit. 2023-10-29].

FRANCIS, David R. *The Effect of Price Controls on Pharmaceutical Research*. Online. 2005. Dostupné z: <https://www.nber.org/digest/may05/effect-price-controls-pharmaceutical-research>. [cit. 2023-10-18].

GMDP ACADEMY. *Drug prices in Europe*. Online. 2023. Dostupné z: <https://gmdpacademy.org/news/drug-prices-in-europe/>. [cit. 2024-02-17].

HEINESEN, B. *Pharmaceutical pricing and reimbursement policies – Denmark. LSE study on healthcare in individual countries: worldwide survey on pharmaceutical pricing and reimbursement structures*. Online. 2002. Dostupné z: <https://neuron.mefst.hr/docs/CMJ/issues/2002/43/4/12187524.pdf>. [cit. 2024-04-22].

HUNGARY TODAY. *European Commission Calls on Hungary to Suspend 'Discriminatory' Dual Pricing of Petrol*. Online. 2022. Dostupné z: <https://hungarytoday.hu/ec-hungary-suspend-discriminatory-dual-pricing-petrol-fuel/>. [cit. 2024-02-28].

JOMMI, Claudio. *Pharmaceutical pricing and reimbursement – Italy. LSE study on healthcare in individual countries: worldwide survey on pharmaceutical pricing and reimbursement structures*. Online. 2002. Dostupné z: <https://neuron.mefst.hr/docs/CMJ/issues/2002/43/4/12187524.pdf>. [cit. 2024-04-22].

KANAVOS, Panos. *Overview of pharmaceutical pricing and reimbursement regulation in Europe*. London. LSE Health and Social Care. Online. 2002. Dostupné z: <https://neuron.mefst.hr/docs/CMJ/issues/2002/43/4/12187524.pdf>. [cit. 2024-04-22].

KENTON, Will. *Price Controls Explained: Types, Examples, Pros & Cons*. Online. 2023. Dostupné z: <https://www.investopedia.com/terms/p/price-controls.asp>. [cit. 2023-10-18].

KENTON, Will. *The Single Market: Pros and Cons of the European Entity*. Online. 2023. Dostupné z: <https://www.investopedia.com/terms/s/single-market.asp>. [cit. 2023-10-29].

KITTOVÁ, Zuzana a kol. *Európske a medzinárodné obchodné právo*. 2016. Vydavateľstvo Ekonóm. ISBN 978-80-225-4290-6.

KÖNIG, Petr., LACINA, Lubor., PŘENOSIL, Jan.: *Učebnice evropské integrace*. Nakladatelství Barrister & Principal, s.r.o.. Brno, 2007, s. 93.

- KUNERTOVÁ, Tereza. *Pracovník v Evropské unii: za prací, studiem a na dovolenou v Evropě "jen" s právem EU*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2014. Teoretik. ISBN 978-80-7502-032-1.
- KUNOVÁ, Vlasta a Radoslav SVITANA. *Voľný pohyb osôb v EÚ: štúdie a texty*. Bratislava: Bratislavská vysoká škola práva, 2008. ISBN 978-80-89363-05-6, str. 9, 11
- LACINA, Lubor. *Učebnice evropské integrace*. 2011. Brno: Barristel&Principal, 2011. ISBN 978-80-87474-31-0.
- LAGUERODIE, Stephanie. a VERGARA, Francisco. *The Theory of Price Controls: John Kenneth Galbraith's Contribution*. Online. 2008. Dostupné z: <http://pinguet.free.fr/vergara2008.pdf>. [cit. 2023-10-17].
- LE PEN, Claude. *Drug Pricing and Reimbursement in France Towards a New Model?* Online. 1996. Dostupné z: <https://link.springer.com/article/10.2165/00019053-199600102-00006>. [cit. 2024-04-22].
- LIPKOVÁ, Ľudmila a kol. *Európska Únia*. 1. Vyd. Bratislava : Sprint dva, 2011. str. 12 ISBN 978-80-893-33-6
- LIPKOVÁ, Ľudmila a kol. *Vedecký časopis pre medzinárodné politické, ekonomické, právne a kultúrne vzťahy Fakulty medzinárodných vzťahov Ekonomickej univerzity v Bratislave*. Bratislava : Ekonomická univerzita v Bratislave, 2009, roč. 7, str. 115. ISSN 1336 – 1562
- LIPKOVÁ, Ľudmila. *Európska únia*. Bratislava: Sprint vfra, 2006, 106 s., ISBN 80-89085-65-2
- MARTIŠKOVÁ, Monika, MAŤOVČÍKOVÁ, Daniela. 2013. *Európska únia: Úvod do štúdia*. Trenčín: VŠM, 2013. ISBN 978-80-89306-22-0.
- MEDIWEB. *Slovensko má v rámci Európskej únie najprísnejšiu reguláciu cien liekov*. Online. 2023. Dostupné z: <https://mediweb.hnonline.sk/zdn/spravy/96119416-slovensko-ma-v-ramci-europskej-unie-najprisnejšiu-reguláciu-cien-liekov>. [cit. 2024-02-17].
- MOGYOROSIOVÁ, Zuzana. *Vnútrotný trh Európskej únie*. Prešov : Vydavateľstvo Michala Vaška, 2006. str. 18-19 ISBN 80-7165-549-X
- MOHOS, Krištof. *Nedostatok paliva, deformácie trhu a obmedzenia – Čo nás čaká, ak sa vráti cenový strop benzínu?* Online. Portfolio. 2023. Dostupné z: <https://www.portfolio.hu/gazdasag/20231005/uzemanyaghiany-piactorzitas-es-korlatozasok-mi-var-rank-ha-visszater-a-benzinarstop-643249>. [cit. 2023-12-01].

NÁRODNÁ BANKA SLOVENSKA. *Hospodárska a menová únia*. Online. 2020. Dostupné z: <https://nbs.sk/o-narodnej-banke/medzinarodne-vztahy/nbs-v-eurosysteme/hospodarska-a-menova-unia/>. [cit. 2023-10-28].

NEELY, Christopher Joseph. *Why Price Controls Should Stay in the History Books*. Online. Federal Reserve Bank of St. Louis. 2022. Dostupné z: <https://www.stlouisfed.org/publications/regional-economist/2022/mar/why-price-controls-should-stay-history-books>. [cit. 2024-04-16].

NOVÁČKOVÁ, Daniela. 2010. *Ekonomické slobody vnútorného trhu Európskej únie*. Bratislava: EUROUNION, 2010. ISBN 978-80-89374-09-0.

PELEN, Francois. *Reimbursement and pricing of drugs in France: an increasingly complex system*. European Journal of Health Economics, 2000.

PESECKYTE, Giedre a IRAOLA, Marta. *Nemci sa dostanú k dvojnásobnému počtu nových liekov ako Slováci, EÚ to chce zmeniť*. Online. 2023. Dostupné z: <https://euractiv.sk/section/spolocnost/news/nemci-sa-dostanu-k-dvakrat-viac-novym-liekom-ako-slovaci-eu-to-chce-zmenit/>. [cit. 2024-02-17].

RATCLIFF, Christina; WOSYKA, Mathias; MARTINELLO, Barbara a FRANCO, Davide. *The internal market: general principles*. Online. 2023. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/33/vnutorny-trh-vseobecne-zasady>. [cit. 2023-10-30].

Rozhodnutie SDEÚ vo veci 21/79 Komisia v. Taliansko [1980] ECR 1.

Rozhodnutie Súdneho dvora vo veci 112/84 Humbolt. Online. 1985. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=CELEX%3A61984CJ0112>. [cit. 2024-04-16].

Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie zo dňa 24. 11. 1993, spojenej veci C-267 a 268/91. In: EUR-lex [právny informačný systém]. Úrad pre publikácie Európskej únie [cit. 1. 12. 2023]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/>

Rozsudok vo veci 66/85 Lawrin-Blum. Online. EUR-LEX. 1986. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=CELEX%3A61985CJ0066>. [cit. 2023-12-02].

Rozsudok vo veci Deutsche Parkinson Vereinigung. Online. EUR-LEX. 2016. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:62015CJ0148>. [cit. 2024-02-22].

Rozsudok vo veci Sokoll-Seebacher. Online. EUR-LEX. 2014. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/HTML/?uri=CELEX:62012CJ0367>. [cit. 2024-03-30].

- Rozsudok vo veci The Scotch Whisky Association*. Online. EUR-LEX. 2015. Dostupné z: <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?jsessionid=D4B90BC21D0D588C97FFD86780BFD203?text=&docid=173249&pageIndex=0&doclang=sk&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=3379574>. [cit. 2024-02-22].
- SČENSNÁ, Anna. *Právny systém Európskej únie*. Online. 2017. Dostupné z: <https://www.e-polis.cz/clanek/pravny-system-europskej-unie.html>. [cit. 2023-10-17].
- Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2004/38/ES*. Online. EUR-LEX. 2004. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:02004L0038-20110616&from=NL>. [cit. 2023-12-02].
- STUDYSMARTER. *Price Control Economics Graph*. Online. 2023. Dostupné z: <https://app.hellovaia.com/studyset/6648893/summary/40564905>. [cit. 2023-10-19].
- SVOBODA, Pavel. *Třicet let jednotného trhu Evropské unie*. Online. 2023, roč. 8, č. 2/2023. Dostupné z: <https://doi.org/http://dx.doi.org/10.37355/fvpk-2023/2-21>. [cit. 2023-11-12].
- SVOBODA, Pavel. *Úvod do evropského práva*. 4. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2011. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 978-80-7400-334-9, str. 226
- SZEMPLÉR, Tamás. *Inflácia a protiinflačné opatrenia: Prípady Maďarska*. Online. ECONSTOR. 2022. Dostupné z: <https://www.econstor.eu/handle/10419/270350>. [cit. 2023-12-01].
- Šíbl, Drahoš. a kol. 2006. *Európska únia*. Bratislava: Vydavateľstvo Ekonóm, 2006. ISBN 80-225-2179-5
- ŠIŠKOVÁ, Naděžda a kol. *Evropské právo 2 - Jednotný vnitřní trh*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012. 264 s. ISBN 978-80-7357-949-4.
- The European Commission sent an ultimatum regarding the gasoline price freeze, and the Hungarian government agrees*. Online. Portfolio. 2022. Dostupné z: <https://www.portfolio.hu/uzlet/20220609/az-europai-bizottsag-ultimatumot-kuldott-a-benzinarstop-miatt-a-magyar-kormany-beleall-549787>. [cit. 2023-12-15].
- TICHÝ, Luboš. RAINER, Arnold. ZEMÁNEK, Jiří. KRÁL, Richard a kolektiv. *Evropské právo*. 4. vyd. Praha: C.H. Beck, 2011. 953 s. ISBN 978-80-7400-333-2.
- TOMÁŠEK, Michal, TÝČ, Vladimír a kol. *Právo Evropské Unie*. 1. vyd. Praha: Leges, 2013. 496 s. ISBN 978-80-87576-53-3.
- TURISOVÁ, Tatiana. *Výroba cenovo regulovaných liekov pre slovenský trh sa stáva neutržateľnou*. Online. 2023. Dostupné

z: <https://euractiv.sk/section/spolocnost/news/vyroba-cenovo-regulovanych-liekov-sa-na-slovensku-stava-neudrzatelnou/>. [cit. 2024-02-17].

TÝČ, V. 2006. *Základy práva Evropské unie pro ekonomy*. Praha: Linde Praha. s. 146

Zmluva o fungovaní Európskej Únie. Online. EUR-LEX. 2016. Dostupné z: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:9e8d52e1-2c70-11e6-b497-01aa75ed71a1.0021.01/DOC_3&format=PDF. [cit. 2023-12-15].

Zmluva o založení Európskeho hospodárskeho spoločenstva. Online. Slov-lex. 2004. Dostupné z: https://www.slov-lex.sk/static/prilohy/SK/ZZ/2004/185/20040414_3029357-2.pdf. [cit. 2023-12-02].